

עלון חדשי שעי"י

בית הכנסת

דקהילת קדש עדת יראים

אושטרייך

אייר

חדש זו הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל ויבן הבית לוי:

עלון

ה'תשפ"ד מס'

17

ותחילת סיון (עד אחר חג השבועות)

בהחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני:

בס"ד

דבר העורך

קורא יקר שלום וברכה!
ב"ה העלון השבעה עשר זוכה לראות אור כעת. מדובר בעלון חדש אייר ותחלת חדש סיון עד אחר חג השבועות. עלון כולל גם ממספר השלמות לעלון חדש ניסן שלעצמנו יצא בצורה לא מושלמת.
המדורים המתפרסמים בעלון זה: מדור **דבר יום ביומו**: הנושא הפעם: ג' ברכות ראשונות (למעשה, לא הספקתי להגיע עד ברכה שלישית. אמשיך בעז"ה בעלון הבא. מדור **דבר בעתו**: ענייני חדש אייר ותחלת חדש סיון עד אחר אסרו חג. **מאמר בענייני דיומא**. כמה הערות בענייני העיקר והטפל בחג השבועות – זמן מתן תורתנו (חלק מהדברים המסתעפים מעניינים אלו, שייכים אצל עובדי ה' בכל ימות השנה). מדור **משיב דבר** מכתבים ותגובות לדברים שהובאו בעלוניס קודמים. מדור **מהנעשה והנשמע בקהלתנו**: סיכום חדש אדר השני, סיכום חדש ניסן, תכניות לחדש אדר ולחג השבועות הבעל"ט.
נשמח לקבל תגובות והערות בכל ענייני העלון: yn0527167567@gmail.com. תרומות (ניתן גם להנציח שמות לע"נ להצלחת וכדומה) תתקבלנה בברכה. ניתן לתרום דרך 'נדריס פלוס' בקופה: בית הכנסת עדת יראים – אושטרייך – מודיעין עילית.

בברכת התורה

יהונתן נוימן

0527167567

דבר יום ביומו

בירור מנהגים הנהוגים בכל השנה

*****

תפלת שמונה עשרה

בברכות ד: אמר רבי יוחנן בתחלה אומר ה' שפתי תפתח ולבסוף הוא אומר יהיו לרצון אמרי פי. ומבואר שם שאין בפסוק זה משום הפסק בין גאולה לתפלה, כי כיון דתקיננו רבנן למימר ה' שפתי תפתח כתפלה אריכתא דמיא. אמירת הפסוק הזה לפני התפלה נהוגה כיום בכל תפוצות ישראל. אמנם, בתפלות מנחה ומוסף (וכן בנעילה) בהן אין סמיכת גאולה לתפלה נהגים רבים להקדים לפסוק יד' שפתי את הפס' **כי שם ה' אקרא**. אמירת פס' **כי שם** נזכרת כבר אצל רבותינו הראשונים שבצרפת ומאוחר יותר אצל רבותינו שבאושטרייך. אמנם, במקורות הקדומים בהם נזכרת אמירת פס' **כי שם**, מובא פסוק זה אחרי הפס' יד' שפתי. כמו כן, באותם מקורות מופיע הפסוק הזה בכל התפלות. ההסבר לכך פשוט: כיוון שפסוק יד' שפתי תפתח נחשב כתחלת התפילה (כתפלה אריכתא, אין איסור להוסיף אחרי פסוקי בקשה נוספים (כמו שבתפלה עצמה מותר - וראוי!) להוסיף בקשות בכל ברכה. במקורות מאוחרים יותר מוקדם הפסוק **כי שם** לפסוק יד' שפתי, וכמובן שכבר אינו מופיע בתפלות שחרית וערבית, אלא רק בתפלות מנחה ומוסף (ונעילה). אם אין פסוק **כי שם** נחשב חלק מהתפילה, מובן גם מדוע נחשב הפסוק בין גאולה לתפלה. בראשונים נזכרו פסוקים נוספים שהיו שנהגו לאמרם לפני התפילה (אחרי הפס' יד' שפתי).

*****

ג' ברכות ראשונות

אבות. ברכת אבות הברכה הראשונה משמונה עשרה ברכות שבתפלת שמונה עשרה היא הברכה היחידה בתפלת שמונה עשרה (ובאופן כללי בין הברכות היחידות) שכמעט כל נוסח הפתיחה שלה הוא מגוף הברכה ומעניינים המעכבים בה, ומסיבה זו נוסח הפתיחה זהה בכל תפוצות ישראל.

בבא"י או"א א"ה אברהם א"ה יצחק וא"ה יעקב.

הרה"ג אליהו ובר שליט"א איש ירושלים עיה"ק מסביר כי השבח או"א א"ה אברהם א"ה יצחק וא"ה יעקב הוא בעצם פירוש שמו של הקב"ה. בפרשת שמות (סדר ב, פס' יג): **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הַאֱלֹהִים הַזֶּה אֲנִי כֹה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם וְאָמַרוּ-לִי מַה-שְּׁמוֹ מָה אָמַר אֲלֵהֶם: וְתִשׁוּבַת ה' לְמֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר אֶל-מֹשֶׁה אֶתְּהָ אֲשֶׁר אֶתְּהָ וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְּהָ שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם: וּבְפִסּוּק הַבַּי: וַיֹּאמֶר עוֹד אֲהִיִּם אֶל-מֹשֶׁה כֹּה-תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם זֶה-שְּׁמִי לְעֵלְמָּ וְזֶה זְכָרִי לְדָר דָּר: כְּלוּמַר: מֹשֶׁה שׁוֹאֵל מֵה שְׁמוֹ וְה' עוֹנֵה לוֹ בְּשֵׁנֵי פִסּוּקִים צְמוּדִים, בְּאֶחָד עוֹנֵה לוֹ 'אֵהִי' וּבְשֵׁנֵי ה' אֵלֵהִי אֲבוֹתֵיכֶם וְכוּ' וּבְשֵׁנֵיהֶם מְסִיִּים שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם. רַק עַל הַשְּׁנַיִם כְּתוּב זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם וּמִמִּילָא זֶה הַשֵּׁם 'אֵהִי' כִּכָּה הוּא מֵתְבַטֵּא.**

הא הגדול הגבור והנורא. ביומא (סט): אמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה אתא משה אמר (דברים, עקב. סדר ט, פס' יז) הא הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא. אתא דניאל אמר נכרים משתעבדים בכניו איה גבורותיו לא אמר גבור. אתו אינהו ואמר אדרבה זו היא גבורת גבורתו שכובש את יצרו שנותן ארץ אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות. א עליון עד כאן וזה הנוסח המקובל כיום שמקורו בבבל לנוסח ארץ ישראל הקדום. נוסח ארץ ישראל הקדום היה א עליון קנה שמים וארץ (כפי שאומרים בברכה מעין שבע), כלשון הפסוק (בראשית, לך לך. סדר יא, פס' יט) וברוך אברהם לא עליון קנה שמים וארץ. לפי נוסח בבל אומרים א עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל וזוכר חסדי אבות וכו'.

הרב אהרן גבאי שליט"א במילואים למאמרו של ר' יעקב לויפר שליט"א 'הקדושתא' שפורסם בקבץ חצי גבורים ניסן תשע"ז (המאמר בעמ' 57) מבאר כי 'זוכר חסדי אבות ומביא גואל וכו'' שייך רק לאחר החרבן, ובני ארץ ישראל לא שינו את הנוסח והשאיירוהו כמו שהיה לפני החרבן.

בזמננו, נהוג בכל הנוסחאות לומר את הנוסח של בני בבל. אמנם, רבים נוהגים ונהגו שבזמן שאומרים פיוט בברכת אבות אומרים את הנוסח הישן של בני ארץ ישראל עד 'קונה שמים וארץ', ואז אומרים הפיוט (שבסופו חותמים את חתימת הברכה). גם הסבר למנהג זה מובא במאמר הנזכר. כתבתי על כך בכמה מקומות, ואי"ה ארחיב עוד בעניין זה. מסתבר ש'קונה הכל' שבנוסח בבל, מקביל ל'קונה שמים וארץ של בני ארץ.

גבורות. על כל הענין המובא כאן, כתבתי באריכות במאמר **טללי ברכה-הזכרת ושאלת טל** (ניתן להשיגו אצלי, ופורסם גם בכתב העת **ירושנתנו** שנת תשע"א, עמ' קעט).

שנינו **במשנה** במסכת ברכות: מזכירים גבורות גשמים בתחית המתים. נוסח הזכרת גשמים כיום בכל תפוצות ישראל: משיב הרוח ומוריד הגשם. בברייתא המובאת בשני התלמודים במסכת תענית שנויה ההלכה: בטל ורוחות לא חייבו חכמים להזכיר ואם בא להזכיר מזכיר. בהמשך מסכת תענית נלמד העניין של 'הזכרה ריצויי שאלה'. לפי זה, המזכירים טל בברכת גבורות, אמורים לשאול טל בברכת השנים.

ואכן, בעניין הזכרת טל, נהגו בזמן התלמוד שני מנהגים:

- לפי מנהג ארץ ישראל המובא ב**ירושלמי** נהגו להזכיר טל בברכת גבורות בנוסח משיב הרוח ומוריד הטל. כך לפי רוב ככל המקורות שבידינו, ולשאול טל בברכת השנים בנוסח ברוך שנתנו בטללי ברכה, במקום נוסח השאלה בימות הגשמים ברוך שנתנו בגשמי ברכה. נוסח ההזכרה ונוסח השאלה אצלם היתה זהה בימות החמה ובימות הגשמים, אך בשינוי 'טל' במקום 'גשם'.
- לפי מנהג בבל המובא ב**תלמודא דידן** לא נהגו להזכיר טל, וגם לא נהגו לשאול טל. בימות הגשמים מזכירים משיב הרוח ומוריד הגשם (אף שלא חייבו חכמים להזכיר רוחות), ושואלים הגשמים כתוספת לנוסח: ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה. את שני המנהגים הללו ניתן להוכיח בבירור משני התלמודים.

אף שהנוסח האשכנזי הושפע מנוסח ארץ ישראל הקדום הרבה יותר ממה שהושפע ממנו הנוסח הספרדי, בעניין זה מנהג אשכנזי (לכל ענפיו) הוא כמנהג בבל שאין מזכירים טל וודאי שאין שואלים טל בברכת השנים. מנהג ספרד, תימן, ועוד קהלות אחרות - שבדרך כלל הושפעו יותר מנוסח בני בבל - הוא כמנהג ארץ ישראל שמזכירים טל בגבורות, ושואלים טל בברכת השנים. אכן, ברוב ככל הקהלות אין נוהגים להזכיר רוח אלא רק טל, ולא כמנהג ארץ ישראל שמזכירים גם 'משיב הרוח'. בברכת השנים שאלת טל שואלים הם כנוסח ארץ ישראל ברוך שנתנו בטללי רצון ברכה ונדבה, אף שבחרף שואלים את הגשם.

יתכן שגם עניין שאלת טל (וממילא גם הזכרת טל) הוא מהעניינים השייכים כשביית המקדש היה קיים, תנופת העמר ותנופת שתי הלחם לבטל טללים רעים (טעמים של 'בני מערבא' המובא בסוכה לו). זהו עניין שיצאו כל המועדות בטל המובא בירושלמי. ומטעם זה סברו בני בבל כי אין עניין לשאול טל לאחר החרבן.

מכיוון שכמעט כל הפיוטים שבידינו חוברו על ידי פייטנים שנהגו כבני ארץ ישראל או שנמשכו אחרי מנהג ארץ ישראל במבנה הפיוט, בכל הקדושתאות המיועדות לימות החמה (חוץ מקדושתאות ספורות) מופיעה הזכרת טל לקראת החתימה כדרך שמופיעה הזכרת גשם בקדושתאות של ימות הגשמים. בקדושתאות לראשי חדשים (המיועדות לכל ר"ח) או בקדושתאות לסדרים של בני ארץ ישראל (שאותו סדר יכולה היה להקרא בימות הגשמים ויכול היה להקרא בימות החמה) אם בפיוט נזכר גשם, מוכרחים להחליפו בימות

החמה להזכרת טל. כמובן שהוא הדין גם בשאלת גשם ושאלת טל. אך לפני כעשרים שנה שמעתי מתלמיד חכם אחד שליט"א שיתכן שמלכתחילה התחילו בני ארץ ישראל להזכיר ולשאול טל בעקבות פיוטים מהסוג הנזכר.

דבר בעתו

בירור מנהגים הנהוגים בזמנים שונים

מנהגים עליהם הרחבתי בשנה שעברה, מצויינים ב#. תמצא בעלון חדש אייר אשתקד (עלון מס' 4)

מנהגי הספירה

מנהגי אבלות בימי הספירה. טעם המנהג. בשבתות הספירה (מרי"ח אייר עד שבת לפני שבועות) מנגנים **לכה דודי בנגון ערב**. על פיוטי שבתות הספירה, כתבתי בעלון חדש ניסן ה' תשפ"ג (עלון מס' 4) #. כאן אציין רק כי אנו איננו אומרים את הפיוטים שחוברו על גזרות ושמדות שארעו בימים ההם.

ראש חדש אייר

בקדושתא של ר"ח אייר לר' לעזר החזן עדיין לא נמצאו חלקי הפיוט של ב' ברכות ראשונות ושל חלק מהברכה השלישית. את החלקים החסרים אנו משלימים עם חלקי הקדושתא **חדש אורים** (קדושתא לכל ראש חדש). אחרי 'ימלך' אומרים את הפיוט **אתה אחד ואין לך שני** מהקדושתא לראש חדש אייר, וממשיכים בפיוטי הקדושתא עד סוף התפילה.

הודו' ויאנא' שבהלל, וכן בחזרת הש"ץ של מוסף הבקשה 'חדש עלינו' שבברכת קדושת היום בנגון המכונה **נגון הלכה ותוס'**. כך מנגנים גם בחדש מרחשון. הטעם: בשני חדשים אלו מתחיל הזמן' בישיבות הקדושות.

פרקי אבות. פרקי אבות פרק שני. אופן הלימוד #

שבת קדש פרשת קדושים

מרכיני למתענים בה"ב

שבת שני אחר הפסח

מברכין בה"ב.

יבנה המקדש

משמרת כהונה: **בלגה**. משמרת לווייה: **ירמות**. שיר של מוסף: **ירכבהו**. ביה"ע: **הבאר**. משניות מסכת שבת: פרק **טו**. **פרקי אבות**: פרק ב'.

משבת זו מנגנים **לכה דודי** בנגון שבתות הספירה. וכן מתחילים לומר **אב הרחמים** (הנאמר לפי מנהגנו רק בשבתות הספירה (שבחדש אייר) ושבתות בין המצרים. יוצר: **ארנן חסדך לבקר**. אופן: **יחיד ערץ**. מאורה (בשאר שבתות הספירה אומרים אהבה ולא מאורה): **אימתי שמחי ועלזי**. (תכן המאורות ואהבות של שבתות הספירה הוא: דין ודברים בין הקב"ה ('אֵלֵינוּ', בפיוט שלנו) לכנסת ישראל ('אֵמֵנוּ', בפיוט שלנו). זולת: פיוט נבחר.

תעניות בה"ב

הטעמים לתעניות בה"ב, #ע"י עלון חדש מרחשון (מס' 10). סליחות בחזרת הש"ץ בברכת 'סלח לנו'. מקורות לעניין זה, תמצא בקונטרסי **יום סליחה** (על יום הכיפורים), פרק **סליחות ורחמים חובת היום**, תת פרק **סליחות בסלח לנו**.

פרשת אמור

שבת שלישי אחר הפסח

יבנה המקדש

משמרת כהונה: **אמור**. משמרת לווייה: **חנניה**. שיר של מוסף: **וירא ה'**. ביה"ע: **אז ישיר**. משניות מסכת שבת: פרק **טז**. **פרקי אבות**: פרק ג'.

יוצר: **אמץ דר חזקים**. אופן: **לבעל התפארת** (נגון ידוע). אהבה: **סגלתי מלוכה אזרתיך**. (יצויין כי תכן המאורות ואהבות הנאמרות בשבתות הספירה הוא: דין ודברים בין הקב"ה ('דודי', בפיוט שלנו) לכנסת ישראל ('סגלתי', בפיוט שלנו). זולת: השנה נאמר בעז"ה את הזולת **אז כארשת בתולה**.

פסח שני

על שלוחים היוצאים לחו"ל, אלא לשליחים שהיו יוצאים בתוך ארץ ישראל או למקומות הקרובים לארץ ישראל. מי שהגיע מחו"ל, סביר להניח שלא הגיע בשביל יום אחד בלבד, כך שאין לו נפק"מ אם פסח שני היום או מחר.

אומרים תחנון כרגיל. ואף בזמן שביהמ"ק היה קיים, לא נהגו בו שמחה, אלא אותם שהקריבו בו ביום #. **הגרי"א ובר** שליט"א איש ירושלים מבאר כי מה שמבואר במשנה 'על ששה חדשים השלוחים יוצאים ... וכשהיה בית המקדש קיים יוצאים אף על אייר מפני פסח קטן, אין הכוונה

פרשת בהר שבת רביעי אחר הפסח

יוצר: **אשיחה בדברי נפלאותיך**. אופן: **ידודון ידודון**. אהבה: משמרת כהונה: **חזיר**. משמרת לווייה: **ישבקה**.
סגלתי. **אימה נשאתי**. זולת: **אמת ויציב דבריך הנעימים**. שיר של מוסף: **לו חכמו**. ביה"ע: **מי כמכה**.
 משניות מסכת שבת: **פרק יז**.
פרקי אבות: פרק ד'.

יבנה המקדש

ל"ג בעמר

בשחרית ובמנחה: נגונים המיוחדים ליום שא"א בו תחנון.
 טעם השמחה: יום שפסקו תלמידי ר"ע למות⁴.
 מרבים בו קצת שמחה. סעודה לתלמידים#

עניין פטירת רשב"י ביום הזה או קשר אחר לרשב"י ביום הזה, לא נזכר כלל לפי המסורת שלנו (גם לפי מסורות אחרות, לא נפטר רשב"י ביום הזה. הדברים ידועים ואכמ"ל).

באופן כללי, מעולם לא נהגו אבותינו ענייני שמחה ביום פטירת צדיקים. אדרבה, במקורותינו מובא שביום פטירת צדיקים ראוי להתענות. כנראה שלפי מסורות מסויימות, כיוון שהצדיק מתעלה ביום פטירתו, זהו יום שמחה שלו ושל הלומדים תורתו. אך כאמור, אנו לא קבלנו כן.
 נקודה נוספת: יש מקום אחד בלבד, אליו צריכים לעלות כל עם ישראל בזמנים מסויימים: בית המקדש שיבב"א. רק זהו המקום בו בחר ה'. אף אם יש עניין ליסוע לקברו של צדיק מסויים, אין לעשות מכך עניין גדול כזה ולהשוותו לעלה לרגל ח"ו. ביטויים כמו 'ציון המצויינת', 'קדש הקדשים ועוד, שמורים אצלנו

שבת קדש פרשת בחקותי-חזק מברכין חדש סיון

שבת חמישי אחר הפסח

יוצר: **אגורה באהלך עולמים**. אופן: **יקודי אש**. אהבה: **סגלתי**. **משכתיך חסד**. זולת: **השנה נאמר בעז"ה את אז בהיות כלה**. גאולה: **שכולה אכולה** (בסידורים מסויימים נמצאת בשבת רביעית).
 מנהגי קריאת התוכחה #
השלמת הספר. #

ברכת החדש. 'יחדשהו' בנגון 'אקדמות' (מדובר בנגון ארוך בו מנגנים בעיקר את הבתים הראשונים של הפיוט).
 יבנה המקדש
 משמרת כהונה: **הפצץ**. משמרת לווייה: **חנני**.
 שיר של מוסף: **כי ידין**. ביה"ע: **הבאר**.
 משניות מסכת שבת: **פרק יח**.
פרקי אבות: פרק ה'.

חדש סיון

החדש השלישי

ראש חדש סיון ושלושת ימי ההגבלה

קדושתא לראש חדש סיון **אחדש ארשת** (או קדושתא אחרת). שאר המנהגים כבכל ראש חדש.
 מר"ח עד אחר אסרו חג א"א תחנון. קטעים מסויימים בתפלה מנגנים בנגון מיוחד ליום שא"א בו תחנון. בשלושת ימי ההגבלה מנגנים מעט נגוני חג השבועות.

הכף החיים כותב טעם אי אמירת תחנון מר"ח: הימים שמר"ח עד החג הם כיו"ט.
 עניין נוסף: רש"י מפרש: **ויחן שם ישראל**. כאיש אחד בלב אחד. בימים אלו, יש מקום לעורר על ענייני בין אדם לחברו.

שבת קדש פרשת במדבר שבת לפני שבועות

יבנה המקדש

משמרת כהונה: **פתחיה**. משמרת לווייה: **מלותי**.
 שיר של מוסף: **האזינו**. ביה"ע: **אז ישיר**.
 משניות מסכת שבת: **פרק יט**.
פרקי אבות: **פרק קנין תורה** שהוא ברייתא בלשון משנה.

על מנהג אשכנז, ועל מנהג ק"ק וורמייזא עי' עלון סיון פג#
 לפי מנהגנו, מציינים שבת זו בענייני שמחה. יש מרבתינו שכינו שבת זו: **שבת הגדול של שבועות**, וכן הוא במחזור **רומא**. מנגנים מעט נגוני יו"ט. פיוטים מעניין מתן תורה. 'ישמח משה' בנגון ידוע של 'שבת עשרת הדברים' ושל שבת נחמו.
 יוצר: **אהלל בצלצלי שמע**. ענין הפיוט: כ"ב אותיות התורה"ק וטעמיהן. אופן: **ארחות אראלים**. על מתן תורה. אהבה: **אימתי**. **יונה יעלת חן**. זולת: פיוט נבחר מפיוטי חג השבועות.

ערב חג השבועות

ההכנות לחג

קישוט בית הכנסת באילנות וירק מקשטים את בית הכנסת, ומעמידים בו ענפי אילנות סרק. שוטחים בשמים של עשבים ושושנים על רצפת בית הכנסת. מקשטים ומעטרם במחרוזות בשלל צבעים מפרחים ריחניים את כל ביהכ"נ וכלי הקדש וספרי התורה וכן את פתחי הבתים.

אופים לחם עם ד' ראשים לסעודת היום זכר לשתי הלחם. אופים לחם אחד הנילוש בחלב, עליו בוצעים בסעודת היום.

בתלמוד מבואר כי גם בהכנת צרכי עונג שבת ויו"ט "מצוה בו יותר מבשלוחו". בספה"ק האריכו לבאר כי בערב חג השבועות יש עניין גדול לטרוח בעצמן בהכנת צרכי הסעודה. ההכנות לחג צריכות להעשות בשמחה, לא פחות מהשמחה בקניית ד' מינים לחג הסכות, או בקניית המצות לפסח. עניין זה מחזק - בין השאר - את הקשר של כל בני הבית לחג השבועות.

חג השבועות - חג הקציר - יום הבכורים זמן מתן תורתנו

הרחבתי מעט בעלון חדש סיון אשתקד# בספר **שרשי מנהג אשכנז ח"ד** כתב פרק שלם על עניין זה. **מערבית**. השנה נאמר אי"ה את המערבית וירד אביר יעקב נורא עלילה. **סעודת ליל יו"ט**. סעודה בשרית כבכל ליל יו"ט. אכילת מאכלי חלב נהוגה בחלקה הראשון של סעודת היום (אף שאין איסור לנהוג כן גם בלילה). מזמרים פיוטים מעניין היום.

ערבית ליל יו"ט. בכל קהילות אשכנז ואושטרייך ובנותיהן וברוב תפוצות ישראל לא נהגו בדורות הקודמים להמתין עד הלילה, לא בתפלה ולא בקידוש, אלא קבלו תוספת יו"ט בתפילת ערבית בשעה מוקדמת כבכל שבת ויו"ט (אם לא כשחל במוצש"ק). על חומרתה של השל"ה הקדוש (שאגב, כתב בעצמו שעיקר הקפידא היא על הקידוש שבבית, ובפירוש כתב שמתפללים ערבית מבעוד יום), ועל שיטת החולקים עליו,

על הלימוד בליל שבועות הארכתי בעלון אייר תשפד#, וכן בעלון זה לקמן מדור מאמר מעניין דיומא. על מנהג הכנסת התינוקות ללמוד תורה בחג השבועות# כתבתי בעלון חדש אייר אשתקד.

תפלות היום ושמחת יו"ט

מנהג רבותינו הראשונים לתרגם את הקריאה וההפטרה (או חלקים מהן) בשבועות. בפסוקים מסויימים מאריך ומרחיב המתרגם בדרשות ופיוטי תרגום (בעיקר בתרגום הדברות, להן יש גם הרחבה המתארת את מתן תורה). **אקדמות** הוא אחד מפיוטי ה'רשות' למתרגם. אף לאחר שהפסיקו לתרגם נשאר בקהילות רבות המנהג לומר אקדמות אחרי פסוק ראשון. וכן **ציב פתגם** הוא אחד מפיוטי ה'רשות' למתרגם ההפטרה. לעשרת הדברות נגון מיוחד המקובל בקהלותינו מדורי דורות. בין כל דברה ודברה יש נגון מיוחד של הפסקה. אחריה מרחיב המתרגם בעניין אותה דברה.

שחרית. על הקדמת תפלת שחרית לאחר לימוד כל הלילה# ע"י עלון חדש אייר דאשתקד.

פסוקי דזמרה בנגוני יו"ט. אם יש פנאי, מוסיפים מעט מזמורים מעניין היום (כגון: מזמור כ"ט, מזמור ס"ח, או מזמור אחר המדבר מעניין מתן תורה או מעניין חג השבועות). חלוקת עשבי בשמים#

פיוטים בברכות קריאת שמע. השנה נאמר אי"ה את מערכת היוצר **אדון אמנני** המיוסדת על הפסוקים במשלי (סוף סדר ב') ה' קנני ראשית דרכו עד סוף העניין. כנראה נוסף עליו גם את המאורה **אמרות הא' טהורות**. בברכת גאולה מנגנים מיאשרי איש שישמע למצותיך' עד סוף הברכה בנגון נבחר. בחזרת הש"ץ אומרים את אחת הקדושות. זכינו למה שלא זכו אבותינו, ואנו יושבים ישיבת קבע בארה"ק. כיום כבר ניכר שאנו קרובים ליום בו נשוב ונקיים מצוות עליה לרגל ועוד מצוות התלויות בארץ, וכמובן קיום כל החגים עם משמעותם האמיתית יותר. אשר על כן, מוסיפים לפחות פיוט אחד מעניין חג הקציר ומצוותיו או מעניין הבאת ביכורים⁴ יה"ר שנוכה לשוב לקיים מצוות אלו במהרה בימינו.

על **סדר עולם וסדר דב"ר** # עלון חדש אייר תשפד. הלל#. שיר של יום בשבוע. מגילת רות.

קריאת התורה. שתי עליות נמכרות בפני עצמן: א. העליה שבה הפסוק **משה ידבר ונו' פסוק** זה נקרא לפי מנהגנו בקול רם מהרגיל ובנגון מיוחד. ב. העליה שבה עשרת הדברות.

הוצאת והכנסת ס"ת בנגוני יו"ט. הספרים מעוטרים בכתרים ממחרוזות פרחים צבעוניים, שהכינו הילדים בערב יו"ט.

⁴ פיוטים כאלה נמצאים בחלק מהקדושות, וכן בתוספות למערביות מסויימות.

יבנה המקדש. בדורנו, יש שהציעו (ויש שנוהגים כן למעשה), וכעין מה שנהגו בק"ק **אוסטראהא** ביו"ט ב' שאמע"ש של שמיני עצרת) לחלק את קריאת 'בחדש השלישי' לדי' קרואים בלבד, ולקרא לחמישי בספר נוסף: **שבעה שבועות**, שהוא מעניין היום בזמן שביהמ"ק קיים, יהי רצון שנוכה במהרה לראות בבנינו, ושם נעלה ונראה וכו'.

למתנת יד קובעים יום מיוחד אחרי חג השבועות, ואת **יזכור**, דוחים **לתענית כ' סיון**. והטעם: בעלון חדש ניסן תשפג#.

מוסף. במוסף אומרים **אזהרות** (כגון **אתה הנחלת**) שהם פיוטים בהם נרמזים כל תרי"ג המצוות. המנהג נזכר בסדר **רסע"ג** וכן **בטור**, ובכל ספרי המנהגים. בזמן הגאונים היה נפוץ כל כך המנהג, עד שרסע"ג היה צריך להדגיש כי אינו חיוב כמו מלכות זכרונות ושופרות בר"ה וסדר העבודה ביו"כ).

לפי מנהגנו מקדמת דנא אומרים את האזהרות בחזרת הש"ץ אחר פסוקי הקרבנות. ונ"ל הטעם ע"פ הירושלמי (ר"ה, פ"ד ה"ח) בכל הקרבנות כתיב חטא, ובעצרת אין כתיב חטא (ר"ל

בוצעים על הלחם הנילוש בחלב או בחמאה (אור זרוע, לקט ישר, רמ"א, ועוד). ואוכלים מאכלי חלב ודבש. לא נמנענו אבותינו מאכילת דגים עם חלב. **בלקט יושר** מבואר שרבו התרומת הדשן אכל דג המטוגן בחמאה.

זכר לשתי הלחם. בהמשך הסעודה, עוברים למאכלי בשר, ואז מוכרחים להסיר מהשלחן את הלחם הנילוש בחמאה, ואוכלים רק מהלחם השני, וזהו זכר לשתי הלחם.

כבכל יו"ט קובעים סעודה על היין. כבר כתבתי בכמה מקומות כי אין יוצאים ידי שמחה, אלא בשיעור המביאו לידי שמחה. מי שאין היין משמחו ורק מצער, עדיף להמנע משתיית יין, ולא לנסות לחשוב על "פתרון" בנושא (אם כי, יתכן שעדיף שימצא זמן ללמוד כיצד לשתות יין כראוי. וכפי שהורה הגר"ש זצ"ל לאחד שאמר שאינו נהנה משתיית יין). עיקר הסעודה. **בשר.** לאחר אכילת מאכלי החלב, מפנים מהשלחן את הכלים בהם אכלו מאכלי חלב. מדיחים היטב את הפה, ועוברים למאכלי בשר כבכל יו"ט. **בלקט יושר** כתב שראוי לאכול דווקא בשר צל. בסעודה מזמרים פיוטים מעניין היום, ומעניין מתן תורה.

ביו"ט לאחר הסעודה, אין מוסרים שיעור בהלכות פסוקות (לפי ששתי אסור בהוראה). אך לגבי תפילת מנחה, פסקו רבותינו, שביו"ט אף אם הוא שתי קצת מותר להתפלל.

מנחה. אם לא קראו רות בשחרית, קוראים במנחה.

דבעצרת לא כתיב חטאת רק "שעיר עזים אחד לכפר עליכם". אמר להם הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. ונראה א"כ, דכיון שנלמד זה מפסוקי הקרבנות שלא נזכר בהם חטאת, לכן קבעו אמירת כל התרי"ג מצוות בתפילת מוסף אחר שהזכרנו פסוקים אלה, להראות שקבלנו עלינו עול תורה.

בנוסף אומרים פיוט מענייני עליה לרגל, שתי הלחם, או מצות הבאת ביכורים שזמנם מחג השבועות (לפעמים אחד מפיוטי התוספת למערבית. יה"ר שנוכה לראות במהרה בבניין ביהמק"ד בב"א ובב"ש).

לפעמים אומרים פיוט בעניין עליה לרגל (כגון: **טבח יובל שי**), הבאת שתי הלחם, או עניין אחר כיוצ"ב.

במסכת סופרים משמע שמזמור כט **הבו לה' בני אליהו** הוא השיר שהיו הלוויים אומרים בבית המקדש.

קידוש היום. רבים נוהגים להתפלל כותיקין ואחר התפילה מקדשים ואוכלים מאכלי חלב מחוץ לסעודה. אכן, בכל המקורות בהם נזכר מנהג אכילת מאכלי חלב, מבואר שאת מאכלי החלב אוכלים בתוך הסעודה, ודווקא בתוך סעודת היום (אמנם, יש שהחמירו לברך ברכת המזון בין אכילת מאכלי החלב לאכילת מאכלי הבשר, אך גם לפי דבריהם את מאכלי החלב אוכלים בתוך הסעודה).

סעודת יו"ט. בחג השבועות יום שנתנה בו תורה, מרבים ביותר בסעודה.

אסרו חג

מרבים קצת בסעודה #.

מנגנים נגונים של יום שא"א בו תחנון.

ימי שאחר אסרו חג

גם בזמן שביהמ"ק קיים, רק מי שלא הקריב ביו"ט והשלים חובותיו בימים אלה, נהג בהם שמחה, אך לא שאר העם.

למחרת אסרו חג חוזרים לומר תחנון. כן נהגו בכל קהילות אשכנז ואושטרייך ובנותיהן. אגב, כך גם נהג **החזון אי"ש**

שבת קדש פרשת נשא

שבת אחר שבועות

משמרת כהונה: **יחזקאל.** משמרת לווייה: **אֶלְיָהוּ.**
שיר של מוסף: **זכור.** ביה"ע: **מי כמכה.**
משניות מסכת שבת: **פרק כ.**
פרקי אבות: חוזרים ושונים פרק ראשון.

שחרית. בברכות ק"ש אומרים פיוטים מעניין מתן תורה. 'אהבה' לפרשת נשא **אשר יחדיו** בעניין ברכת כהנים.

יבנה המקדש

מנהגי הימים שאחר שבת פרשת נשא יובאו אי"ה בעלון חדש סיון חלק ב'.

על מנהג הרב ובני ישיבתו, כתבתי בעלון חדש סיון תשפ"ד, וכן בעלון חדש אב תשפ"ד.

מאמר מענייני דיומא

חג השבועות-זמן מתן תורתנו עבודת חג השבועות, העיקר והטפל

רוב הדברים כאן, הם תמצית הדברים שבקונטרס **ההכנה לזמן מתן תורתנו (עבודת חג השבועות)** אותו זכיתי לחבר לפני מספר שנים בס"ד. חלק מהדברים הובאו במדור זה בשנה שעברה.

מספר שמות יש לחג השבועות: בתורה נקרא החג **חג הקציר**, וחג **השבועות**, ובמקום אחד בתורה מכונה **יום הביכורים**. חז"ל כינו אותו גם 'עצרת'. בתפלה אנו אומרים 'זמן מתן תורתנו' כיוון שאז נתנה התורה, אך לא נקרא החג בשם זה. הסברים רבים נאמרו על הקשר בין חג השבועות וחג הקציר למתן תורה.

מסתבר שגם בזמן שבית המקדש היה קיים, היה בחג השבועות איזה אזכור לזמן מתן תורתנו, אך לא היה זה עיקר עניין היום. כנראה שבזמן שבית המקדש היה קיים, כל העניינים הרוחניים היו קרובים הרבה יותר (ובפרט כאשר מרגישים את המרכז היהודי של כל יהודי העולם, ואילו מתקבצים בג' רגלים), ופחות נזקקו לקביעת יום המיוחד לקבלת התורה.

אחרי חרבן בית שני כבר כמעט לא היו ליהודים קרקעות בארץ ישראל (ואף בחו"ל לא היה מצוי כל כך שתהיה קרקע בבעלות יהודית. ואף אם כן, הרי לא היתה זאת קרקע שמקיימים בה את המצוות התלויות בארץ¹). מסיבה זו, כבר לא שמו על לב עניין שמחת חג הקציר. פרט נוסף: בזמן שבית המקדש היה קיים, הקריבו את שתי הלחם ואת כבשי העצרת, כך שהיו ליום הזה מצוות מיוחדות בבית המקדש. כיום בעוה"ר עדיין לא נבנה בית המקדש, כך שאין לנו היום עיקר מצוות ומשמעות היום הזה. כך נוצר המצב בו עיקר עניין היום הוא מתן תורה והמסתעף. התפתחות דומה היתה גם מועדים נוספים, ואכמ"ל. ויה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

התפתחות נוספת עליה כתבתי כבר במקום אחר, ובעז"ה עוד אדון בזה במסגרת אחרת: בחו"ל נוהגים מספק יו"ט שני. מנהגים מסויימים נוצרו כדי ליצוק משמעות נוספת ליו"ט הזה. בעז"ה במאמרי על חמשת השלבים בהתפתחות מנהגי החגים (כעת בעריכה) אאריך גם על עניין זה, ואתן דוגמאות למנהגים השייכים רק בגולה.

אציין כי אף שעדיין לא זכינו לבניין בית המקדש, אך בס"ד בדורות האחרונים אנו זוכים לראות בשלבים של קבוץ גלויות (ועי מאמר חז"ל בסנהדרין צח.). כיום ניתן לראות שוב חקלאים שומרי תורה ומצוות המגדלים שדות בארץ ישראל. משמיטה לשמיטה רואים בגידול המבורך של שומרי שביעית. ובאמת, לאחרונה ניתן כבר לראות התעוררות של לומדי תורה בעיסוק בענייני מצוות התלויות בארץ, ובכללם ענייני חג הקציר ויום הבכורים.

מאידך, יש תופעה כואבת עליה עמדתי כבר בכמה מקומות (ואף בעלון זה כתבתי על כך) שאיני יודע מתי החלה: יש המחפשים תחליפים לבית המקדש ולקרבתו. בית המקדש היה (וכך יהיה כשיבנה בב"א) המרכז של כל יהודי בעולם! אליו עלו לרגל, ואף בכל השנה כולה נשאו עיניהם אל מקום המקדש, כולם ידעו כי שם השכינה שורה, וידעו גם כי שם מתקבלות התפלות²

נחזור לעניין חג השבועות-זמן מתן תורתנו כפי המציאות של זמננו. למעשה, מכל ענייני חג השבועות, נותר לנו כיום בעיקר עניין מתן תורה. סביב עניין זה סובבים רוב מנהגים אין מצוה מיוחדת לחג השבועות הקשורה למתן תורה, אך יש לכך השלכה הלכתית אחת: בתלמוד מבואר כי יש להרבות בסעודה ביום הזה, והטעם: יום שנתנה בו תורה.

כמובן שמנהגי ישראל, יסודתם בהררי קדש. עם כל זה, צריך לדעת את העיקר והטפל. ואף בעיקר ובטפל עצמו, צריך לדעת את הגדרים הנכונים, וכן מה קודם למה כשאי אפשר לקיים שניהם.

נראה שאצל חלק ניכר מכלל ישראל המנהג שתופס מקום עיקרי (ויותר מכך) בחג השבועות, הוא המנהג הנזכר בדברי הזוה"ק כימנהג חסידי קמאי, והעתיקוהו הרבה מרבתינו האחרונים: ללמוד בליל חג השבועות כל הלילה. גדולי המקובלים שכתבו על עניין זה, אינם זקוקים חלילה לאישור של אנשים פחותים כמונו. עם כל זה, מכיוון שרבים עושים מהטפל עיקר וכתוצאה מכך גם מהעיקר טפל, חובה להדגיש מספר פרטים חשובים בעניין זה:

- עניין הלימוד בלילה הזה מוזכר **בזוהר הקדוש** כהנהגה שנהגו בה 'חסידי קמאי'. מי יתן כל עם ה' נביאים וכו'. אבל צריך לדעת שבסופו של דבר, לא מדובר בהנהגה הנדרשת מכל העם.
- אותם חסידי קמאי שנהגו כן בזמן שנכתבו הדברים בזוהר (איני נכנס כאן לשאלות מתי נכתב, מתי נשלם, מה נוסף עליו, וכדומה), לא הנחילו הנהגה זו לבניהם ותלמידיהם אחריהם. מסיבה זו, לא נהג המנהג הזה ברצף. איני יודע עד מתי נהגו כן חסידי קמאי, אך ברור כי המנהג כפי שמוכר כיום, הוא מנהג בן כמה מאות שנים. איננו מזלזלים חלילה בגדולי עולם מהדורות הקודמים. אך הצגת המנהג הזה כמנהג שנהג מזמן התנאים עד זמננו (ראיתי מי שהביא "ראיה" שראשית המנהג בזמן שבית המקדש היה קיים. אעמוד על כך בהמשך המאמר), אינה נכונה כלל.
- אף לאותם המרגישים ראויים לכך, הנהגה זו אינה עומדת באותה שורה עם מצוות הלכות או אפילו מנהגים שנהגו מדורי דורות. כאשר הנהגה זו באה על חשבון מצוה ממצוות היום (אף אם זו מצווה המתקיימת בכל יום ימות השנה), או על חשבון מנהג אחר, ודאי שקיום הנהגה זו נדחה.

נסיון למצא מקור קדום יותר למנהג. כידוע, אף בקהלות השמרניות ביותר כקהילות אשכנז הותיקות, חדרו לפעמים מנהגים גם מקהילות אחרות. זאת בתנאי שמדובר במנהג שאינו סותר מסורת אחרת, או מנהג אחר. כך למשל מנהג אמירת מזמורי קבלת שבת, וכך גם מנהגים נוספים. במקרים מסויימים, לאחר שהתקבל המנהג בקהילות אשכנז, קבל מעמד מכובד ורציני הרבה יותר ממה שנהגו בו במקור בקהלות בהן חודש המנהג. אין כל חסרון במנהגים כאלה, אך כנראה שיש המרגישים איזה חסרון מסויים בקיום מנהגים כאלה. אולי מתוך תמיהה "היתכן כי אבותינו לא הכירו את המנהג הזה? ומנסים למצא לו מקורות קדומים. בשנים האחרונות הביאו כמה מחברים שני מקורות קדומים (במרחק של למעלה מאלף שנה זה מזה) למנהג הזה:

- לפני כשלושים שנה הובא בכתב עת מסויים "מקור" למנהג. לפי מה שהתרשמתי, עורכי אותו כתב עת לא נמנים על אסכולות מסויימות הרחוקות מאד מאותם בתי מדרש בהם למדו והתחנכו אלה שהביאו את הדברים כמקור. כנראה מחבר אחד

¹ בארצות מסויימות, עונות השנה גם לא מתאימות לעונות השנה בארץ, כך שהקציר והאסיף אינם בזמני חג הקציר וחג האסיף.

² בעלון חדש אב תשפג (עלון מס' 7) אשתקד במדור מאמר מענייני דיומא פרק ח' (שכחנו את ירושלים) עמדתי על התופעה של הבטחות כל מיני גורמים כי 'צדיק פלוני יתפלל עליך בציון פלוני', לפעמים מדובר בכלל בקברי צדיקים שלא זכו להקבר בארה"ק, אך גם כשמדובר בקברי צדיקים הקבורים בארה"ק, מקום התפלה המובחר ביותר לעם ישראל הוא בית המקדש, אם אין אפשרות להתפלל במקדש, מתפללים בשאר ירושלים, אם גם זה לא שייך, בשאר ארץ ישראל. אך שיהודי מארה"ק יתפלל בחו"ל! בתפלתו של שלמה המלך ע"ה מבואר כי אפשרות כזו תתכן רק אם עם ישראל שבו בידי גויים ח"ו. יהיה זה זה קברו או בית מדרשו של הצדיק הגדול ביותר שיהיה, תפלה שם לא תתקבל יותר ממה שתתקבל בירושלים עיה"ק, וכ"ש בביהמ"ק.

העתיק בשגגה את דברי אותו כתב עת, וממנו העתיקו עוד מחברים (חלקם אף תלמידי חכמים): **פילון האלכסנדרוני** כותב על קבוצה מסויימת שנהגו לעסוק בתורה ובשירות ותושבחות בליל שבועות כל הלילה. **פילון האלכסנדרוני** היה פילוסוף יהודי שחי במצרים בתקופת החרבן. לא אדון כאן אודות האיש עצמו ומה דעת רבותינו עליו, אך כדי להסתמך על עדותו ולו כ"משיח לפי תומו", חובה עלינו לעיין במקור. ובכן, בכתב העת בו הובאו דבריו של פילון, כותב בפירוש מי היא אותה "קבוצה יוצאת דופן". מדובר ב**כת האיסיים**! כן כת שפרשה מעם ישראל ובנו במה לעצמם. וכאן הבן שואל: היתכן?? במקורותינו מאותה תקופה לא מופיע אף אזכור למנהג הזה. אם היה זה מנהג נפוץ בעת ההיא, לא ימלט שהיו מרבותינו ז"ל המזכירים זאת. לעומת זאת, יש לנו עדות על קיומו של המנהג בקרב כת האיסיים (האם ועד כמה הושפעה הנצרות מכת זו, אין זה מענייננו)! לא תהא כהנת כפונדקית. אם כנים הדברים, לכאורה אין מנוס מלומר כי מנהג זה הועתק מאותה כת. אכן, אילו היתה זו האמת, היתה זו סיבה טובה להתנגד נחרצות למנהג כזה. ישראל קדושים, ולא יתכן שימצאו להם בורות נשברים. אמנם, נעיין שוב בדברי פילון (או יותר נכון: בדברי החוקרים שהביאו את דבריו): פילון לא כותב על חג השבועות, אלא על "עצרת"! מה היא אותה "עצרת"? ראה זה פלא. מדובר שם על עצרת אחרת. "מנהג" היה להם לאנשי אותה הכת: אחת לשבעה שבועות (במשך כל ימות השנה) היו עושים "עצרת", מה טיבה של עצרת זו? עסקו בשירות ותושבחות כאמור, לא אכלו בשר ולא שתו יין⁴. יצויין כי לפי מה ששמעתי, מנהג זה ומוזר מעין זה קיים (או אולי: היה קיים) בקרב כמה כתות הידועות ככתות שפרשו מהיהדות, ושמא כתות של גויים שניסו להתקרב ליהדות בדרכם שלהם, ונכשלו ובנו במה לעצמם. נמצינו למדים כי אין כל מקור למנהג זה בזמן שבת המקדש היה קיים!

ב. מקור נוסף מתקופה מאוחרת הרבה יותר: מספר מחברים הביאו כמקור את מנהגו של **התרומת הדשן** כפי שהובא על ידי תלמידו בעל **הלקט יושר**. לא מדובר ב'מנהג' כפי שאנו מגדירים, אלא בהנהגה פרטית אותה נהג. התרומת הדשן למד עם בנו בחג השבועות בהשכמה את הלכות תלמוד תורה לסמ"ג⁵. כאן כבר מדובר בספר קדוש ומוסמך, והדברים אכן כתובים שם בצורה ברורה. אך יעויין בעוד כמה מקומות בספר הזה, ושם נמצא כי בכל שבת ובכל יו"ט היה לומד לפני תפלת שחרית. נכון, בחג השבועות נהג ללמוד הלכות ת"ת. אך אין מכאן כל רמז להתחלה של מנהג תיקון ליל שבועות תבנא לדינא (שהיו וכו'). לפי דברי הזוהר הקדוש נהג המנהג הזה **כהנהגה פרטית של יחידי סגולה** (חסידי קמאי), לפני התקופה בה נכתבו הדברים בספר הזוה"ק (לא ידוע לי על מי שברר באיזו תקופה היו אותם חסידי קמאי). לפני כן לא נמצא המנהג הזה בספרות התורנית כלל, אף לא כהנהגה פרטית.

במשך מאות שנים לא נזכר המנהג הזה כלל. כפי הנראה רק בימי **האר"י הקדוש** החלו לנהוג כן (גם אז לא היה המנהג הזה נחלת כלל הצבור). מאוחר יותר התרחב המנהג יותר. **במגן אברהם** כבר מובא כי 'נהגו רוב הלומדים וכו''. כמובן שלא עלתה על דעתו של אף אחד מרבותינו שמי שעלול להגיע להפסד מצוה או מנהג בחג, אינו רשאי לקיים את המנהג הזה. אדרבה, הפוסקים שכן התייחסו לבעיה הזו, כתבו בפירוש שאחד כזה יישן בלילה כפי מה שצריך.

הלימוד בליל חג השבועות. במקורות בהם הובא עצם המנהג ללמוד כל הלילה בחג השבועות, נכתב גם מה לומדים בלילה הזה. הסדר הוא: חורזים מתורה לנביאים, מנביאים לכתובים ובמדרשות המקרא וברזי החכמה. יש שהוסיפו גם את עניין לימוד המשנה (יש שכתבו בפירוש 'מכתובים למשנה'). עכ"פ, ודאי עיקר העניין הוא לימוד התורה שבכתב. נראה שמתחילה נהגו ללמוד רק עניינים השייכים לחג השבועות ולמתן תורה, ובמשך הזמן נוספו עוד קטעים נוספים. **בתיקון ליל שבועות** הנפוץ כיום הסדר הוא: תחלה וסוף של כל פרשה בחמשה חומשי תורה, אח"כ התחלה וסוף של כל ספר מהנביאים, התחלה וסוף של כל ספר מהכתובים. בפרשיות ועניינים מסויימים מוסיפים יותר, בעיקר במקום שיש בו מענייני חג השבועות וקבלת התורה. אין ספק כי גם כשלומדים את הסדר הקבוע לליל שבועות, יש להבין מה שלומדים. ודאי לא התכוונו מייסדי המנהג שיקראו בלי להבין (אגב, בקהלתנו נמסרים במהלך השיעור מספר שיעורים קצרים בעניינים בהם קוראים).

בקהילות רבות כיום מצוי שמעוררים הרבה מאד על עניין ניצול הזמן ללימוד תורה בכל רגע פנוי בחג השבועות. רבים מהם מרבים להאריך ולבאר כי ביום זה נדונים על לימוד התורה ועל ההצלחה בלימוד במשך השנה הבאה. יש הלומדים כל רגע ורגע, ואת סעודות החג מקיימים הם כמי שכפאו שד, ויושבים עם ספר פתוח במשך כל הסעודה, ותיכף ומיד כשמסתיימת הסעודה, חוזרים לבית המדרש ללמוד. אין כל מקור להנהגה זו (הלוואי שהיו עושים כן בזמנים בהם אינם מצווים על מצוות אחרות. כן, למשל בליל ששי...). בקונטרסי התייחסתי גם לעניין "יום הדין על התורה" - שיש שכתבוהו בשם **השל"ה**, אך כנראה שלא זו כוונתו (אולי יש מקור אחר לדבר זה), יעויין שם - וכתבתי שאף אם אכן נדונים בו ביום על עלייתנו בתורה, מסתבר שאדם שרוצה לזכות בדין צריך לעשות את המוטל עליו ביום זה, דהיינו: לשמוח בשמחת החג ובקבלת התורה כמבואר במקורותינו וכרב יוסף שהכינו לו עגלא תלתא וכו'.

יחד עם האווירה הזו, בישיבות וקהילות רבות קבלו כמובן את המנהג ללמוד כל הלילה, אך מאידך גיסא מכיוון שעל פי רוב באותן קהילות אינם יודעים להעריך כראוי את לימוד התורה שבכתב (אאריך על כך אי"ה במקום אחר), קשה להם לקבל את העובדה כי עיקר הלימוד בלילה הזה אמור להיות דווקא לימוד תורה שבכתב.

ביטול תורה באיכות. כתוצאה מהאמור התפתחה תופעה מגוחכת וכואבת בישיבות מסויימות: יש הלועגים ללומדי התיקון בטענה שלימוד תורה שבכתב הוא "ביטול תורה באיכות" ח"ו. משום מה, מתעלמים מכך שרבים מגדולי ישראל נהגו (ונוהגים) ללמוד דווקא

³ אגב, השם עצרת כשמו של חג השבועות אינו מופיע בתורה אלא רק במשנה ובתלמוד. לא ברור שבזמן שבת המקדש היה קיים, נקרא החג בשם זה (אם כי, לא מסתבר שהשם "כבשי עצרת" נולד רק אחר שכבר לא היו קרבים.

⁴ בכתב העת בו הובאו דברי ההבל כמקור, הועלתה השערה שמא מנהג אכילת מאכלי חלב בחג השבועות מקורו במנהגי הכת הזו. דברי שטות והבל כאלה, מצויים הרבה אצל חוקרים מסוג זה, אך לא בבתי המדרש

⁵ הגדיל לעשות מחבר אחד שהביא את דברי הלקט יושר כראיה לכך שעדיף להשכים וללמוד לפני עלות השחר, מאשר ללמוד עד קרוב לעלות השחר, ולשון אח"כ מספר שעות. אכן, כך כתבו גם כמה מקובלים. והסברה נוטה לומר כן, אך לא ידוע על אף מחבר מתקופתו של התרומת הדשן ועד ימינו שהביא את דברי הלקט יושר כראיה לפרט מסויים בעניין השינה בלילה הזה.

את סדר התיקון ליל שבועות. כך נהגו מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, כך נהג מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, כך נהג מרן המשגיח הגר"ד יפה זצ"ל. כמובן שהלועגים יענו שאותם גדולים קראו והבינו מה שקוראים, או ש"זו הנהגה רק לאנשים גדולים" וכו'. נכון שיש במקורותינו הקדומים התייחסות לאיכות הלימוד ובמה וכיצד יש להשקיע יותר, במקרא במשנה בתלמוד ועוד. אך המושג "ביטול תורה באיכות" הוא כנראה מושג שהתפתח במחוזות מסויימים. בצעירותי יצא לי לשמוע מעט על עניין זה, אך נראה שבזמננו מרבית הרבה יותר לדבר על עניין זה בקרב הצעירים. מאז היותי בחור צעיר, כל מי ששמעתי ממנו דברי התעוררות על ביטול תורה באיכות, היו כאלה שכבר בתור בחור צעיר תפסתי שחסרים להם חלקים מהותיים ובסיסיים ביותר בתורתנו הקדושה. אם יש "מעוררים" שאינם כאלה, אני מבקש את סליחתם כאן, אך אני מדבר כאן על כל אלה שהכרתי מאז ועד היום. אולי מכיוון שבתוך תוכם מרגישים זאת, מתרצים לעצמם שאדרבה הם צועדים בדרך הנכונה, ומצדיקים את דרכם בכך שמעוררים על עניין זה.

כמובן, שאין איסור ללמוד חלקים אחרים בתורה בלילה הזה, וכל אחד יכול וצריך- ללמוד מה שלבו חפץ. יהיה הלימוד באיזה אופן שיהיה, אך ברור שמי שחושש שמחמת זה יתבטל ביום ממצוות מסויימות (קר"ש ותפילה, שמחת יו"ט, וכד'), אסור לו לנהוג כן.

עבודת ה' באכילה ושתיה ושמחה. בדתות מסויימות מרחיקים ענייני הנאה גשמית ממצוות הדת. בתורתנו הקדושה יש מצוות רבות הקשורות גם להנאות גשמיות, ומצוות אלו אינן חשובות ח"ו פחות ממצוות שאין בהן עניין זה. וכפי שמובא בספר הכוזרי (מאמר שני, פרק נ): ותורת משה לא העבירה אותנו בפרישות אך בדרך השוה ולתת לכלל כח מכחות הנפש והגוף חלקו בצדק ... תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה. תקרב אל אהיך בכל אחת מהנה. ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האהים משמחתך בימי השבתות והמועדים כשתהיה שמחתך בכונה ולב שלם. ... ושיער מה שראוי להם מהמנוחה והתנועה ... ע"ש.

ואם לא שמחים כשצריך לשמוח, מחפשים זמן אחר לשמוח, אלא שבאותו זמן אין חיוב שמחה (לדוגמא: ליל ששי ראשון שאחרי שבועות). נראה שאת תופעה זו ניתן להסביר על פי דברי **ספר החינוך** (מצוה תפ"ח) בטעם מצוות שמחת החג: ... לפי שהאדם נכון על ענין **שצריך טבעו לשמוח לפרקים** כמו שהוא צריך אל המזון עכ"פ ואל המנוחה ואל השינה. ורצה הקב"ה ליזכות אותנו ... וציונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים ... ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו ... עכ"ל.

כללו של דבר: צורת היו"ט היא השמחה המתבטאת בין השאר בסעודה וכדומה. מנהגים נוספים יכולים לפאר ולהוסיף לאווירת היו"ט, אך כמובן שכל זה בתנאי שאינם באים על חשבון המצוות החיוביות, כגון: שמחת יו"ט, תפילה בעירנות בצורה הראויה, הלל כראוי בשירה ובזמרה, ועוד.

לביית יעקב. בתורתנו הקדושה יש **תרי"ג מצוות**. אילו היינו מקבלים בחג השבועות את מצוות תלמוד תורה בלבד (ללא תרי"ב המצוות האחרות), אולי ניתן היה להבין גישה הגורסת כי יש לנצל את כל היום הזה ללימוד התורה. אבל האמת היא שחג השבועות אינו זמן מתן מצוות התורה, אלא זמן מתן תורה. ובמתן תורה יש חלק לכל אחד ואחד מעם ישראל, אף לנשים הפטורות ממצוות תלמוד תורה. כתוצאה מהגישה הרווחת כיום בהרבה מקומות, כאילו עיקר עניין חג השבועות, הוא הלימוד בליל שבועות (וי"א גם ניצול כל רגע במהלך החג ללימוד תורה וכו'), רבים שואלים את עצמם היכן מקומן של הנשים בחג הזה, ומה תפקידן. יתירה מזאת, בשנים האחרונות יצא לי לקרא מספר מאמרים שכותביהם מנסים להסביר מה לעשות עם בחורים שאינם למודים כל הזמן, מה לעשות אתם בליל שבועות (אגב, באמת לא מדובר ביותר מחמש שעות במקרה הטוב ביותר, אך יש בחורים שגם זה הרבה מאד בשבילם). בשנה שעברה ראיתי באיזה שבועון ידוע-המיועד בעיקר לנשים- כתבה בנושא המדובר. בשער השבועות ראיתי את הכותרת של הכתבה, איני זכור בדיוק את המילים, אך העניין היה "חלקן של הנשים בחג השבועות". שמחתי שיש מישהו שמתייחס לכך. אך כשהתחלתי לקרא את הכתבה, התאכזבתי. הוצעו שם כמה פתרונות, כולם ברוח אותה גישה. שני פתרונות עיקריים שראיתי שם:

א. אשה אחת ספרה שאצלם במשפחה, כשאבא והבנים יוצאים ללמוד, הבנות יושבות וקוראות תהלים כחצי שעה או יותר, וכך גם הן מרגישות שיש להן איזה חלק בעניין.

במקום לתקן את הטעות הגורמת לבעיה, ממשיכים עם אותה טעות, רק חושבים שמורידים ממנה מעט. אגב, כבר כתבתי בעבר כי רוב מזמורי התהלים הם מזמורים ולא תפלות, ומתאים לאמרם בזמרה ולא בקול בכיה. איני יודע מה קורה באותו בית, אך אם הם מאלה הנגשים לאמירת תהלים בקול בכיה ולא בקול שמחה, קלקלו הרבה יותר את עניין היו"ט.

ב. פתרון אחר שהובא שם: אשה אחת כתבה שאצלן בקהילה הנשים והבנות מכינות את העוגות והכיבוד ללומדים בלילה, ודואגות שהכל יהיה מסודר וכו'.

עוד פתרון הנובע מאותה טעות. אגב, הפתרון הזה ממש לא שייך בכל קהילה, בפרט בזמננו שרוב ככל העוגות ומיני המזונות המחולקים ללומדים נקנים מהחנות, ועומדים מוכנים לרגע שרק יפתחו את האריזות. מסתבר שרוב הגבאים יעדיפו להיות אחראים בעצמם על עניין הכיבוד, הכמויות, זמני הוצאת הכיבוד הזה וזמני הכיבוד הזה, ועוד.

כנראה שכתוצאה מכל האמור, יש נשים שמרגישות שתפקידן הוא לדאוג שהבעל והבנים ילמדו בלילה כראוי. שמעתי כבר כמה סיפורים בנושא הזה. שמענו על אמא שלא הרשתה לבנה בן ה-12 לקרא תיקון ליל שבועות, כי "בגיל הזה אתה צריך ללמוד בחברותא יחד עם החברים". באותו מקרה, הצליח האבא (העוסק מעט בענייני קבלה ונסתר), לשכנע את אשתו שתניח לילד לעשות כפי רצונו (אגב, לפי מה שהבנתי, רצון הילד היה לעשות כך בגלל שראה שאביו עושה זאת).

באותה השנים האחרונות אברך יקר בקש ממני רשות "לנוח" מעט באחד החדרים הסמוכים לבית הכנסת שלנו. למעשה, בסופו של דבר גמגם שהוא רוצה לישון שם כמה שעות עד תפלת שחרית כותיקין. בבוקר, כשנגש להחזיר את המפתח הודה לי מאד על "הכנסת אורחים", ואז שאלתיו בעדינות האם אין לו מזרון בבית (או יותר נכון בבית חמיו, אצלו התארח)? הוא התחיל להתנצל שהרגיש לא נעים ללכת לישון בבית וכו'. תוך כדי אף הסביר שבלי ערב החג שהה כמעט כל הלילה בבית החולים עם בנו או בתו. שאלתיו הרי גם בלי זה, אין חיוב להשאר ערים, כל שכן כשאתה כבר כעת אחרי לילה בלי שינה, מה יותר הגיוני מללכת לישון כראוי בליל יו"ט? אני

מכיר מעט את חמיו של אותו אברך, והוא ממש לא נראה לי אחד שיטיף מוסר לחתנו בעניינים מסוג זה. יתכן שחשש מתגובת אשתו, יתכן גם שפשוט הרגיש בעצמו איזו פחיתות, ולכן הרגיש שאם ילך לישון בבית, יתייחסו אליו בזלזול.

רבנית אחת בקרית ספר, אשתו של אחד הרבנים המפורסמים כאן, ספרה שבערב שבועות בקש מהם אברך אחד רשות לישון אצלם באיזה חדר כמה שעות בליל שבועות. הלה גר ממש קרוב לבית הכנסת ולביתו של אותו רב. אך סיפר שאשתו ממש לא מסוגלת לשמוע שבעיצומו של ליל שבועות הלך בעלה לישון. איזה בעל צדיק! כל כך לא רצה לצער את אשתו... מעניין מאד כיצד מגיבות אותן נשים לאחר כמה שנים כשבטעות נפלט לבעל הסיפור, ולפעמים אינו חד פעמי אלא ממש מדי שנה בשנה.

הפתרון האמיתי הוא לא ליצור בעיה. הנשים צריכות לדעת ולהרגיש שאף הן חלק מעם ישראל, ואף הן קבלו את התורה, ועל כך השמחה ביום הזה.

חינוך הקטנים. חיוב הקטנים במצוות הוא מדין חינוך. כלומר, מוטל עלינו לחנכם למצוות, כדי ששכשגדלן ידעו מעצמם לקיימן כראוי. החינוך הטוב ביותר בנוגע לחג השבועות, הוא להחדיר לילד כמה שיותר את השמחה ביום הזה יותר מכל יו"ט, מטעם שביום זה נתנה תורה. הילד צריך לראות ולהרגיש כמה אבא שמח בקבלת התורה. אם הילד מקבל את ההרגשה שמצות היום היא ללמוד כל הלילה, מסתבר שזה מה שינסה לעשות, אך בדרך כלל אין לו מכך שמחה.

על השתתפות הילדים (לא הילדים הרכים ממש, אלא לפחות מגיל 9-10) בלימוד בליל חג השבועות כתבתי בעלון של אשתקד. אציין כאן כי לרוב ככל הילדים אין הלימוד הזה מביא תועלת, והלוואי שלא יביא נזק. ברוב המסגרות לילדים בליל שבועות לא מתקיים באמת לימוד, לפחות לפי שיטת המעוררים על "ביטול תורה באיכות".

אם הילד רוצה בכל זאת "להרגיש גדול", אפשר ללמוד עמו עד שעה מאוחרת מעט מהשעה בה רגיל לשכב לישון בדרך כלל, ולשבחו על מה שלמד עד שעה כזו. אגב, לפי מה ששמתי לב, לילדים רבים קריאת התיקון (הקצר, לא הארוך הלוקח רובו של לילה) בצוותא מביאה הנאה יותר משמיעת סיפורי צדיקים וכדומה. כמובן שאי אפשר לתת בזה כללים, כל ילד והסגנון שלו.

רוב הילדים, בפרט בגיל צעיר יותר (אף אם מתחילה באמת היתה כוונתם ללמוד כל הלילה), אינם מחזיקים מעמד יותר מכמה שעות בלילה. ילדים הרגילים לישון בכל לילה בשעה 9, בשעה 11 (אולי 12, אך עכ"פ לא יותר משעה אח"כ) מתחילים להתעייף. בשלב מסוים כבר "גמרו להתעייף", ומתחילים לעשות מעשים שאינם רגילים לעשות בזמן שהם מודעים למעשיהם.

תפלת שחרית של חג השבועות. כמובן שתפילות שחרית ומוסף של חג השבועות צריכות להיות בשמחה ובעירנות מלאה לא פחות מכל יו"ט. בקהילות רבות מזדרזים מאד בתפילה בבוקר, כדי לא להטריח את הצבור שלמדו כל הלילה. בהתאם לאווירת "יום הדין" אותה הזכרתי לעיל, רבים מהממהרים בתפילה לא יכולים לוותר למשל על י"ג מידות בהוצאת ספר תורה. כמה מגוחכת התופעה של אמירת הלל במרוצה וכמעט בלי נגינה, אך אמירת י"ג מידות ביו"ט בזעקה ובהתעוררות עצומה (יצוין כי בקהלתנו אין אומרים י"ג מידות בהוצאת ספר תורה אף לא ברי"ה ויו"כ וכ"ש בגי' רגלים שהם ימי שמחה. אגב, כך נהג גם הגר"א).

סעודת יו"ט. כנזכר לעיל, בחג השבועות יש להרבות באכילה ושתייה, דווקא בגלל שהוא יום שנתנה בו תורה. גם במה שאמרו חז"ל 'חלקהו חציו לה' וחציו לכם', החידוש הוא 'חציו לה'. צורת היו"ט היא האכילה והשתייה (כמובאר בירושלמי (פרק אלו קשרים)). חז"ל למדו אותנו שילא יהא אוכל ושותה כל היום, אלא יקדיש זמן גם לה'. אך ודאי שאין כל טעם לעורר על חציו לה' יותר ממה שיש לעורר על עיקר עניין היום. הארכתה על כך בקונטרס הנזכר.

עוד בעניין סעודת יו"ט של חג השבועות. כתבתי לעיל כי מנהגים שנוצרו בקהלות אחרות, אם אינם סותרים מנהגים קדומים, התקבלו לפעמים בקהלות אשכנז השמרניות. אחד המנהגים שכפי הנראה נשכח אצל משפחות רבות הוא מנהג אכילת מאכלי חלב בתחלת סעודת היום, בבציעת לחם הנילוש בחלב או חמאה (ע"י לעיל מדור דבר בעתו). אצל רבים, ביטול המנהג הזה נובע מחוסר הזמן בגלל שנשארים ערים כל הלילה, וממילא לא שייך לעשות את הסעודה כסדר הקדום והנכון.

את הקונטרס **ההכנה לזמן מתן תורתנו**. ניתן להשיגו בביתנו רח' קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567.

משיב דבר

תגובות להערות על עלונים קודמים

כתב מודגש: ציטוט מעלונים קודמים. *ע' 270*: ציטוט ממכתבי הקוראים. כתב מרובע שאינו מודגש: תגובתי להערה.

השלמות והערות לעלון חדש אדר הראשון (מס' 14)

באיחור רב אני מביא כאן חלקים ממכתב ארוך שקבלתי מאחד הקוראים היקרים שבקש שלא לפרסם את שמו, בו מעיר מספר הערות על עלון חדש אדר הראשון. חלק מהערותיו נכתבו על עניינים עליהם אני עתיד להוסיף בעלונים הבאים בעז"ה, ולכן לא הבאתי כאן פרטים מסוג זה.

במדור **דבר יום ביומו** התייחסתי לתופעה הקיימת כיום אצל רבים: **תופעה נפוצה מאד בזמננו שיש רבים שבמקום לכוון מה שאומרים, אומרים ואח"כ חושבים על מה שאמרו. התופעה מצויה בעיקר בתפלת שמונה עשרה... אצל רבים מהעושים כן, מאריכים מאד בברכת אבות (עליה נפסק שאם לא כיוון בה, צריך לחזור ולהתפלל).** בהערה 2 שם, כתבתי: **במקום אחר אאריך אי"ה על עניין קרוב מאד לזה בצורת הלימוד אצל רבים מאד בזמננו. יש כמה קווים משותפים לשתי תופעות אלה.**

**** * * * * * * * * * *

השלמות והערות לעלון חדש אדר השני (מס' 15)

במדור **דבר בעתו** סעודת פורים. הכנות לסעודת היום. מכינים את צרכי הסעודה. מכינים בשר (דווקא בשר בהמה) לצלותו ולעשנו למחר כשהוא תלוי. בשר זה מכונה בשם 'המן', על שם תלייתו.
לא מספיק לתלות בשר לילה אחד כדי לעשן אותו. מוציאים בכמה שבועות אודה ולא אבוש. מעודי לא עשנתי בשר, ודאי לא כפי האופן אותו כתבתי. העתקתי דבר זה מכמה מחברים שהזכירו את המנהג הזה. נו, אולי בשנה הבאה בעז"ה תלמדני כיצד לעשות זאת, ונעשה זאת. בכל זאת, לפי מה שהבנתי לא מדובר בכמה שבועות (אולי התכוונת לכתוב 'כמה שעות'!).

* * *

שושן פורים: שהרי מה שתלו הדבר בימי יהושע בן נון, הוא משום כבודה של ארץ ישראל שהיתה אז חרבה ושוממה.
ארץ ישראל לא היתה אלא שוממה ופקיבו הכל יום קרבן ותמיז. אולי לא היתה שוממה, אבל ודאי היתה חרבה. כך גם כתב הרמב"ם.

נראה שלם בעשרה שיהיו יום הפתחו ל' יום - בארץ ישראל הקיבו ואכלו קרבן פסח. מסתבר כך. לא נראה שהיה שייך שבמרחק רב כל כך ישמעו על התעניות.

למאמר בענייני דיומא. עניין המאמר ' פורים. נס הצלת היהודים בגלות. הציפיה לבניין בית המקדש. הציפיה לגאולה השלמה
מה שהמסק של 'אין הצבר תלוי? אלא בי. וד"ל.

אסתר הצלה בביתו של מרדכי. והוא י"א שהליל לעשן כדי לעשן את הבית. ואלו כן יש מה שצ"ל בבית תפילה א"י. אסתר אין סיכוי שזו יקרא את בנין הבית האם אחשוורוש ידע שאסתר גדלה אצל מרדכי? חוץ מזה, יתכן שאחשוורוש לקח בחשבון אפשרות שיהודים בקשו מהמלכה לבקש את בניין בית המקדש.

**** * * * * * * * * * *

שאלה כללית שנשאלה באותו מכתב.
ראם אתה בלח שכאשר יבנה ביהמ"ק ב"א יאשיכו את צר האמיתות אבית שני! ולא יתחילו אותך אחש?
כך נראה בפשטות, שימשיכו כמו שהיה בבית שני. זה די מפורש במשנה ובברייתא ובתלמוד. גם לרבי, רשי מסביר חיישינן שמא ישתנה סדר המשמרות. מה שברור שכעת כל עוד בעוה"ר עדיין לא נבנה בית המקדש, אנו ממשיכים את הסדר שהיה בבית שני (כפי שהמשיכו אחרי חרבן בית המקדש). אגב, בארץ ישראל היו מקומות בהם הזכירו בכל שבת את המשמרת של אותה השבת, ואף חוברו שבעות ועוד פיוטים לשבתות המשמרות (בקהלתנו אנו אומרים לפעמים חלק מהפיוטים הללו).

וביותר אב"י ר"ל. מה הפסיון להתחיל מהאמצע. הלא יתחילו בשבת הראשונה שתקיים עבודת הארבע את תחילת פסחה.

נכון. לגבי שירת הזיו לך, אתה צודק. ברור שיתחילו מהתחלה. בלא"ה לא ברור האם שרו בראש חדש או ביו"ט שחל בשבת שני שירים במוסף. אנו עושים כן רק לזכר. ויהי רצון שנוכה במהרה לראות את בית המקדש בבניינו כהנים בעבודתם ולוויים בשירם ובזמרים.

**** * * * * * * * * * *

השלמות והערות לעלון חדש ניסן (מס' 16)

מנוי העלון קבלו קבץ ובו מערכת היוצר **אפיק רנן** בשלמותה. בקבץ הנזכר הובא בטעות נוסח 'אמת ויציב' הרגיל במקום הנוסח אותו אנו נוהגים לומר כשאומרים פיוט 'זולת'.

כמובן שהיתה זו טעות. שמתתי לב לזה רק בעת התפילה. כמובן שאמרתי בקול רם את הנוסח של יו"ט. תודה רבה לכל המעירים.
*****

מהנעשה והנשמע בקהילתנו

הודאה על העבר. סיכום חדש אדר השני

ר"ח אדר. כבכל בר"ח אדר התקיימה מסיבת ראש חדש לחברי הקהילה.
שב"ק פרשת **פקודי-חזק.** אמרנו יוצר **אור זרוע.** אופן **מלאכי צבאות.** זולת **אחור וקדם.** הפיוטים הנדפסים להפסקה ראשונה לפי מנהג אושטרייך אחה"צ הוגש כיבוד לרגל סיום חומש שמות.
תענית אסתר (מוקדמת). בחזרת הש"ץ של מנחה הוספנו סליחות בברכת סלח לנו: **אדם בקום עלינו** (לתענית אסתר). **אתה ה' עושה פלא** (תענית אסתר, מנהג אשכנז). עקב המלחמה, אמרנו פזמון לעת קרב ומלחמה **אלה ברכב. אלה בשן סלע לרשב"י.**

מהנעשה והנשמע בקהלתנו

שב"ק פרשת ויקרא ופרשת זכור. אמרנו את הפיוטים הנדפסים בסידורי מנהג אושטרייך, אך הוספנו את הרהיט שבתוך הקדושתא. לפני מנחה **פורים**. במוצאי שב"ק וליל פורים התחלנו תפלת ערבית כ-20 דק' אחר השקיעה. השנה אמרנו את המערבית **כפר אגגי לרסע"ג**. לפני קריאת המגילה התקיימה הפסקה של כ-5 דק'. תפלת שחרית החלה בערך בשעה 30: 6. אמרנו את מערכת היוצר **ומאמר 4**. קרובה **אמתך וחסדך**. מהשעה 30: 10 בבוקר התקיימו בבית **משתה ושמחה** עם בשר ודגים ויין משובח לחברי וידידי הקהילה. בסביבות השעה 30: 1 יצאנו לתפלת מנחה, ובאותו זמן התקיימה תכנית מיוחדת לבנות הקהילה עם מוזיקה וריקודים. **פורים דמוקפין**. לפני מנחה הוגש כיבוד למתפללים. **אור לכ"ד אדר ב'**. התקיימה במזל טוב שמחת נישואי ידידנו החתן ר' **יאיר הרשקוביץ שליט"א**.

סיכום חדש ניסן

ר"ח ניסן. בראש חדש ניסן הסתיימו שבעת ימי המשתה של ידידנו החתן ר' **יאיר הרשקוביץ**. שמחת השבע ברכות התקיימה בשעות אחה"צ בישיבת דביר הקדש של הרב גוטל שליט"א בהשתתפות תלמידי הישיבה הקדושה ובהשתתפות חברי הקהילה. בימים שלפני חג המצות למדנו בשיעור משניות מסכת פסחים (בס"ד זכיתי להוציא לאור - במהדורה זמנית- את מסכת פסחים מתוך משניות 'סדר המשנה' העתיד לראות אור בקרוב אי"ה.

שב"ק פרשת תזריע-שבת חמישית. אמרנו את הקדושתא **אסירי פרך** המיועדת במקורה לקריאת 'ראה ראיתי' (שנקראה בכמה קהלות בארץ ישראל בשבת זו).

התקיימה שמחת **בר המצוה** לבה"ח **ידידה נ"י** בן מורנו הרה"ג ר' **יעקב פישר שליט"א**. **שב"ק פרשת מצורע-שבת הגדול**. הקדמנו את לימוד פרק עשירי ממשניות מסכת פסחים (שנלמדו בשיעור המשניות לפני מנחה בכל יום), והדרשה היתה השנה שיעור על ענייני ליל הסדר לפי הסדר של משניות פרק עשירי תוך התמקדות בעיקר ובטפל ועוד. לפני מנחה התקיים שיעור בהגדה של פסח (כך היה המנהג המקורי, ממנו התפתח מאוחר יותר המנהג לקרא את ההגדה בשבת הגדול). בימי חג הפסח נמסר בכל יום שיעור על העניין אותו קראו בתורה.

יו"ט א' דפסח. אמרנו מערבית **ליל שמורים**. בשחרית אמרנו את מערכת היוצר **אפיק רנן** בשלמותה (כולל גם מאורה, אהבה, מי כמכה, וגאולה). בתפלת טל אמרנו את השבעתא של הקליר בשלמותה. לפני מנחה הוגש כיבוד לשמחת יו"ט.

בימי החג התקיימו שיעורים, בכל יום מעניין קריאת אותו יום. הוגש כיבוד לכבוד החג. בשיעור המשניות לפני מנחה למדנו מסכת פסחים. עניין כל שבעת ימי הפסח, הוא 'שבעת ימים תאכל עליו מצות'. העירני ידידי איש ירושלים **הגרי"א ובר שליט"א** כי לפי מנהג בני ארץ ישראל הקדום כל קריאות התורה בימי הפסח עסקו בעניין קרבן פסח.

ב' דפסח א' דחזה"מ יום הנף. במוסף אמרנו את הפיוט **יחודש בית לבנון**. **ארמון כשבתו** בעניין קצירת וקרבת העמר (מתוך הקדושתא **אברות יונה לריט"ע** (יש שנים שאנו אומרים קדושתא זו בשלמותה, אף שבמקורה נועדה ליו"ט ב' שאין מקבלים עליו שחר). לאחר התפילה הוגש כיבוד ונמסר שיעור בעניין קצירת העמר וקרבת העמר. בשיעור המשניות לפני מנחה למדנו את המשנה 'ה' דברים באים בטמאה ... **העמר**. יצויין כי לא תכננתי קודם ללמוד משנה זו ביום זה, אלא שכך יצא לפי ההספק שלנו. סימנא מלתא.

ג' דפסח ב' דחזה"מ. בשחרית אמרנו את מערכת היוצר הקצרה לפסח **4 דובר צדק**. עניין השיעור היומי: ציווי התורה על שביעי של פסח בפרשת 'קדש לוי' (קריאת היום), בשינוי מהסגנון בה נכתב בפרשת בא ובפרשת המועדות, וכן הציווי על 'עצרת' בפרשת ראה. התקיימה עליה לרגל על ידי כמה מבני קהלתנו. יה"ר שיבנה ביהמ"ק בב"א ובב"ש.

ד' דפסח ג' דחזה"מ עש"ק. אמרנו את הזולת **4 בארץ נף עבר**. עניין השיעור היומי: דיוקים בציווי התורה על ג' רגלים בפרשה אותה קראנו היום. **שבת שבתוך הפסח**. בעש"ק אמרנו את הפיוט 'לכה דודי' המובא בסדר היום: **שמור וזכור בדבור אחד נתן לנו המלך המיוחד**. בפיוט מדובר על יציאת מצרים קריעת ים סוף, מתן תורה, והכניסה לארץ ישראל. מערבית **אמת שבת** לשבת שבתוך הפסח. בברכה מעין שבע הוספתי את הפיוט **יום שבת זכור**.

בשחרית אמרנו את מערכת היוצר **אהוביך אהבוך** בשלמותה (כולל מאורה ואהבה). לאחר התפילה נמסר שיעור בעניין דיוקים בפסוקים המדברים על שלש רגלים, בפרשה אותה קראנו ובפרשיות אחרות בתורה.

במוצאי שב"ק התבררנו כי במניין שהתקיים בשבת בבקר בירושלים עיה"ק קרוב מאד לשריד בית מקדשנו, קראו בתורה פרשת **עשר תעשר**, היא קריאת התורה של שבת שבתוך החג לפי מנהג ארץ ישראל הקדום. אכן, לפי מנהגנו כיום כהבבלי לא נקראת קריאה זו בחג המצות. בעבר כתבתי טעם לעניין זה, ונדון בכך בעז"ה בבוא העת.

ו' דפסח ה' דחזה"מ. בברכת גאולה נגן החזן 'ממצרים גאלתנו' עד סוף הברכה בנגון הידעו של שביעי של פסח. וכן בהלל את פסוקי 'אנא ה' מנגנים בשביעי של פסח וביום שלפניו בנגון עתיק מיוחד. בשיעור לאחר התפילה למדנו את פרק תשיעי ממסכת פסחים העוסק בענייני פסח שני, את מצוותו קראנו בתורה.

שביעי של פסח. השנה אמרנו את אותם פיוטים שאמרנו בשנה שעברה. ע"י עלון חדש ניסן תשפ"ג (עלון מס' 3). בשביעי של פסח התארח בקהלתנו ידידנו ר' **יאיר הרשקוביץ נ"י** ורעייתו, שהתחתנו בשעט"מ בכ"ג אדר השני. בשעות אחה"צ התקיימה מסיבת שמחת יו"ט לבני הקהילה, עם בשר ודגים ויין משובח. כמה מבני הקהילה שלא השתתפו בשמחת הנישואין בשבעת ימי המשתה, הגיעו לשמוח ולשמח בשביעי של פסח.

אסרו חג. לפני מנחה הוגש כיבוד. **שב"ק פרשת שמני. מברכין חדש אייר. שבת ראשון אחר הפסח**. השנה אמרנו את היוצר **אור נכון מוצאו**. אופן **אתה לאי הרוחות**. זולת **אמנם פסו מעדני**. ברכת החדש בינגון הלכה ותוספות. פרק ראשון של **פרקי אבות**. לפי מנהגנו כל אחד בתורו (גם נערים שאינם בני מצוה) קורא משנה אחת, והקהל מאזינים.

תפלה על העתיד. תכניות חדש אייר

ל"ג בעמר. תכניות לילדים בשעות הצהריים.

לפני מנחה, תתקיים אי"ה סעודה קטנה לרבנן ותלמידיהון.

שבת קדש פרשת בחקתי-חזק. לפני מנחה יוגש כיבוד לכבוד סיום חומש ויקרא.

מהנעשה והנשמע בקהלתנו

תכניות חדש סיון (עד חג השבועות)

ראש חדש. השנה יחול ראש חדש סיון בעש"ק. תתקיים אי"ה מסיבת ראש חדש לילדי הקהילה בשעות אה"צ. לפני מנחה, תתקיים מסיבת ראש חדש לבני הקהילה.

ימים שלפני חג השבועות. לפני מנחה יתקיימו שיעורים בענייני דיומא. השיעורים מיועדים גם לנערים.

ערב חג השבועות- חג הקציר- זמן מתן תורתנו. בערב חג השבועות בשעות נצא יחד כל ילדי הקהילה לקטוף פרחים וירק לקשט את בית הכנסת.

חג השבועות- חג הקציר- זמן מתן תורתנו. לפי מנהגנו מתפללים ערבית מבעוד יום כבכל ליל שוי"ט. בחורים המעוניינים יכולים לתאם מראש השתתפות בסעודה בבית אחד המתפללים. הלימוד של ליל שבועות יתקיים אי"ה בבית אחד המתפללים. תחלת הלימוד כשעתיים לאחר סיום תפלת ערבית. לפי בקשת רוב המתפללים ובהסכמת הפו"מ, השנה נתפלל אי"ה תפלת שחרית כותיקין. לאחר התפלה יתקיים קידוש חלבי (המעוניינים יוכלו אף ליטול ידים ולאכול פת. סעודת יו"ט (בתיאום מראש) בערך בשעה 12:00. פותחים במאכלי חלב, ואח"כ עוברים למאכלי בשר. בשעות אה"צ תתקיים אי"ה **שמחת יו"ט** לבני הקהילה.

אסרו חג. יוגש כיבוד לפני מנחה.

זמני התפילות בקהילתנו

משמרות הכהונה והלויה על פי חשבוננו של מורנו הגר"י שווארץ שליט"א. רשימת המשמרות מופיעה גם בלוח/ספר דבר בעתו של הגר"מ גנוט שליט"א

		יבנה המקדש				זמני התפילות לחדש אייר				יום חול	
						שוי"ט וימים מיוחדים				מנחה וערבית	
אבות	מסכת שבת	ביה"ע	מוסף	לוויים	כהנים	ערבית מוצאי	מנחה	שחרית	מנחה לפניו		
ב	טו	הבאר	י	ירמות	בלגה	7:55	6:40	8:15	6:40	קדושים שבת ב' אה"פ	7:10
ג	טז	אז ישיר	ו	חנניהו	אמר	8:00	6:45	8:15	6:45	אמור שבת ג' אה"פ	7:15
ד	יז	מי כמכה	ל	ישבקשה	חזיר	8:05	6:50	8:15	6:50	בהר שבת ד' אה"פ	7:20
ה	יח	הבאר	כ	חנני	הפצץ	8:10	6:55	8:15	6:55	בחקותי-מברכין שבת ה' אה"פ	7:25
קנין תורה	יט	אז ישיר	ה	מלותי	פתחיה	8:10	6:55	8:15	6:55	במדבר שבת לפני שבועות	7:30

חדש !! לימוד אבות ובנים: כשעה לפני תפלת מנחה של שב"ק

" בר"ח: מסיבת ראש חדש לפני מנחה.

" בל"ג בעמר: תכנית לילדים בשעות אה"צ. לפני מנחה: סעודה לבני הקהילה

		יבנה המקדש				זמני התפילות לחדש סיון				יום חול	
						שוי"ט וימים מיוחדים				מנחה וערבית	
אבות	מסכת שבת	ביה"ע	מוסף	לוויים	כהנים	ערבית מוצאי	מנחה	שחרית	מנחה לפניו		
קנין תורה	יט	אז ישיר	ה	מלותי	פתחיה	8:10	6:55	8:15	6:55	במדבר שבת לפני שבועות	7:30
---	---	---	---	---	---	8:10	7:10	4:50	7:10	חג השבועות זמן מתן תורתנו	---
א	כ	מי כמכה	ז	אליתה	יחזקאל	8:05	6:50	8:15	6:50	נשא שבת אחר שבועות	7:35
ב	כא	הבאר	י	הותיר	יבין	8:10	6:55	8:15	6:55	בהעלותך	7:25
ג	כב	אז ישיר	ו	גדלתי	גמול	8:10	6:55	8:15	6:55	שלח	7:30
ד	כג	מי כמכה	ל	מחזיאות	דליהו	8:15	7:00	8:15	7:00	קרח שר"ח תמוז (אדר"ח)	7:35

"לפי בקשת רוב המתפללים, השנה תתקיים תפלת שחרית כותיקין.

מהנעשה והנשמע בקהלתנו

זמני תפלות קבועים :

ערבית סמוך למנחה חוץ ממוצאי ש"ק ויו"ט. יום חול: מנחה: 15 דק' לפני השקיעה.
שב"ק: עש"ק: 50 דק' לפני השקיעה (קבל"ש בחצר ביהכ"ג). שחרית: 45 דק' לפני סוזק"ש, אך לא יאוחר מ-30: 8.
מנחה: 50 דק' לפני השק'. מוצש"ק: 25 דק' אחרי השק'.
יו"ט: עיו"ט: 40 דק' לפני השקיעה.
שחרית: חג השבועות יוצא מן הכלל, אך בדר"כ כמו בשבת.
מנחה: 40 דק' לפני השקיעה. מוצאי יו"ט: 20 דק' אחרי שקיעה

לבחורים המתארחים בקהלתנו זמני חג השבועות

ערב יו"ט

4:00 כניסה לחדרים. כיבוד קל ועוד.

קישוט בית הכנסת בירק (הילדים מוזמנים)

6:50 דרשה קצרה מענייני דיומא, וביאור הפיוטים

7:10 מנחה וערבית ליל יו"ט

8:00 (משוער) סעודת ליל יו"ט.

כשעתיים לאחר סיום התפלה **לימוד ליל שבועות**. הלימוד בצוותא בענייני היום מתורה מנביאים ומכתובים, מספר דרשות קצרות באמצע. לאחר הלימוד (בערך 1:00), לומד כל אחד מה שלבו חפץ.

4:50 שחרית כותיקין.

קידושא רבא חלבי לאחר התפילה (למעוניינים: תתאפשר נטילת ידים ואכילת פת).

12:00 סעודת יו"ט. פותחים באכילת מאכלי חלב, ובאמצע הסעודה - לאחר הדחת הפה כראוי- עוברים לעיקר הסעודה מאכלי בשר.

6:00 שמחת יו"ט לבני הקהילה.

7:10 מנחה

כיבוד קל ודרשה קצרה

8:10 ערבית מוצאי יו"ט.

ברכת מזל טוב

לרב הגאון ר' יעקב פישר
שליט"א
ולבנו הבה"ח ידידיה נ"י
לרגל שמחת בר המצוה

ברכת מזל טוב

ל'ידידנו ר' יאיר הרשקוביץ שליט"א
לרגל שמחת נישואיו בשעה טובה ומוצלחת

כוס תנחומים

נשגר קמיה ידידנו
ר' דוד מאיר שליט"א
באבלו על פטירת אביו
הרה"ג שמואל מאיר זצ"ל
מייסד סמינר הרב מאיר

הודעה משמחת

הננו שמחים להודיעכם על פתיחת
שיעורים בענייני דיומא
לנערים מכיתות ז' - ח'

השיעור יתקיים אי"ה בימים א' - ה' 10 דק' לפני מנחה
תפלת מנחה: 15 דק' לפני השקיעה
בערש"ק: שעה לפני הדלקת הנרות
* ממתקים * פרסים * הגרלות * ועוד
מספר מקומות מוגבל

לפרטים: 0527167567

נשמט בשגגה

לאחר ההדפסה התברר לי שנשמט בשגגה קטע קצר. במדור דבר בעתו, ל"ג בעמר נקטעה ההערה באמצע. להלן ההערה בשלמותה:

עניין פטירת רשב"י ביום הזה או קשר אחר לרשב"י ביום הזה, לא נזכר כלל לפי המסורת שלנו (גם לפי מסורות אחרות, לא נפטר רשב"י ביום הזה. הדברים ידועים ואכמ"ל).

באופן כללי, מעולם לא נהגו אבותינו ענייני שמחה ביום פטירת צדיקים. אדרבה, במקורותינו מובא שביום פטירת צדיקים ראוי להתענות. כנראה שלפי מסורות מסויימות, כיוון שהצדיק מתעלה ביום פטירתו, זהו יום שמחה שלו ושל הלומדים תורתו. אך כאמור, אנו לא קבלנו כן.

נקודה נוספת: יש מקום אחד בלבד, אליו צריכים לעלות כל עם ישראל בזמנים מסויימים: בית המקדש שיבב"א. רק זהו המקום בו בחר ה'. אף אם יש עניין ליסוע לקברו של צדיק מסויים, אין לעשות מכך עניין גדול כזה ולהשוותו לעליה לרגל ח"ו. ביטויים כמו 'ציון המצויינת', 'קדש הקדשים' ועוד, שמורים אצלנו רק למקום אחד בלבד.

נקודה נוספת עליה יש לשים לב לתופעה קיימת לא רק בלג בעמר, אלא כל ימות השנה כולה בקופות מסויימות: פניות אל צדיק מסויים, הבטחות מסויימות למי שיעשה כך או כך, ועוד. פעמים רבות דברים כאלה גובלים בכפירה ממש! צריך לבדוק היטב כל עלון בו מצוטטים עניינים כאלה. לאחרונה נפוצה גם תופעה אחרת: פונים רק לקב"ה עצמו, אך מפרסמים על "פסק בית דין", כביכול ב"ד של מטה מחייב את בית דין של מטה ו"גוזרים" שפלוני יתחתן עוד השנה, ופלוני יתרפא עוד השנה וכו'. אם יש מקום להעמיד בית דין, אולי מן הראוי להעמיד בית דין שיגזור נידוי על מי שאינו כחוני ולא שייך לומר עליו 'אלמלא חוני אתה וכו'.

קצתני במקום שהיה עלי להאריך ועוד חזון למועד. אסיים כי אחד הדברים המקוממים ביותר בקרב המפרסמים הללו, הוא: לפעמים אפשר אולי לדקדק ולמצא איזה הסבר מניח את הדעת, ולפיו להתיר דברים מסויימים. אך בסופו של דבר, מתחילה מדובר בעניין לא ממש 'גלאט'. פעמים רבות כשמעיז מאן דהו לפקפק בעניינים כאלה, יש המזדעזעים עד עמקי נשמתם, וכעת לא רק שהם פטורים מלהסביר את מעשיהם, אלא אדרבה, המפקפק בדבר הוא נעשה כאילו ה"בעייתית", עתים עד כדי זיכוי בתאר "אפיקורוס".

עלון חדשי שעי"י

בית הכנסת

דקהילת קדש עדת יראים

אושטרייך

עלון מס' 4

אייר ה'תשפ"ג חדש זו הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל ויבן הבית לוי:

ותחילת חדש סיוון-הכנה לחג השבועות

בס"ד

דבר יום ביומו

בירור מנהגים הנהוגים בכל השנה

*****

דבר העורך

קורא יקר שלום וברכה!

אנו שמחים להגיש את העלון הרביעי בסדרה. לעערנו, החדש היה עיכובים גדולים מאד בהוצאת העלון, עד שכבר חששתי שנאלץ לוותר הפעם על העלון, ולהוציא עלון אחד לחדשי אייר סיון. בסופו דבר, סייע ה' בידי, וזכיתי להוציא את העלון אחרי שכבר עבר אמנם חציו של החדש. אך טוב מאוחר מלעולם לא.

מכיוון שאין הרבה פנאי בין ראש חדש סיון הבעל"ט עד חג השבועות, נוספו בעלון זה ענייני חג השבועות. בעז"ה גם בעלון של חדש סיון נרחיב יותר, אך דברים הצריכים יותר עיון ומחשבה הובאו כבר בעלון הזה. אנו מקווים שאת העלון הבא נוציא בעז"ה כבר ביום ראש החדש.

נשמח לקבל תגובות, הערות, מכתבים ופניות בכל ענייני העלון לכתובת האימייל שלי:

yn0527167567@gmail.com

תרומות (ניתן גם להנציח שמות לע"נ להצלחת וכדומה) תתקבלנה בברכה. ניתן לתרום דרך 'נדריים פלוס' בקופה: **בית הכנסת עדת יראים - אושטרייך - מודיעין עילית.**

תפלתנו שנוכח להמשיך ולהגדיל את קהלתנו לשם ולתפארת.

בברכת התורה

יהונתן נוימן

0527167567

סדר תפלת שחרית בצבור

ברכות התורה מקרא משנה ותלמוד

ברכות התורה. בעלון הקודם התבאר סדר התפילה מייגדלי ועד ברכות התורה, אותן מברכים אחרי השבח **אתה הוא.** לאחר ברכות התורה קוראים **פרשת התמיד** (מקרא), ושונים פרק **איזהו מקומן** (משנה) ו**ברייתא דר' ישמעאל**, שהמדרש כתלמוד.

ברכת התורה במקום זה, היה המנהג הקדום באשכנז ובקהילות רבות מחוצה לה. כן מבואר בכל ספרי המנהגים ובסידורים הקדומים. והנה, **הטור** כתב הוקשה לי על זה הסדר לומר פסוקים קודם ברכת התורה. ונהגתי **בעצמי** מיד אחר ברכת אלהי נשמה לברך ברכת התורה. עכ"ל. חיוב ברכות התורה לפני פסוקים הנאמרים דרך שבח והודאה או דרך תחינה ובקשה, שנוי במחלוקת הפוסקים. באשכנז נהגו מדורי דורות לפי השיטה שפסוקים שאינם דרך לימוד, אינם טעונים ברכות התורה.

אמנם יש לשים לב כי הטור עצמו לא כתב דבריו כהוראה לצבור, אלא הקשה על המנהג, ולכן **נהג בעצמו** מנהג אחר. ואכן, מאות שנים אח"כ עדיין נהגו באשכנז ואושטרייך ובנותיהן כפי המנהג הישן כסדר הנזכר.

בתקופה מאוחרת היו מהפוסקים שחששו לשיטה המצריכה לברך ברכות התורה גם לפני פסוקים שאינם דרך לימוד. לכן נהגו בקהילות רבות להקדים לברך ברכות התורה אחר 'אשר יצר', או אחר 'אהי נשמה'. כך השתנה המנהג ברוב קהילות אושטרייך.

ואכן, **הרמ"א** (סי' מו ס"ט) כותב שהמנהג לקרא פסוקים שאינם דרך לימוד קודם ברכות התורה, והביא ראיה מהמנהג בימי הסליחות שמברכים ברכות התורה עם שאר ברכות השחר רק אחרי הסליחות 'וכן בכל יום כשנכנסין לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואחר כך מברכין על התורה'. עם כל זה כתב כי נוהגים לסדר ברכת התורה מיד אחר ברכת אשר יצר. בביאור דברי הרמ"א נחלקו כמה מרבתינו האחרונים. יש שפירשו שדעתו היא שלכתחילה יש לברך, אך אם לא בירך יש לו על מי לסמוך, וראיה לכך ממה שהשייך מסדר ברכות התורה אחרי הסליחות. יש שפירשו דברי הרמ"א שהשייך **חוזר ומברך** ברכות התורה אחרי הסליחות עם כל הברכות כדי להוציא את שאינו בקי (עי' ט"ז בס"י ו' ובסי' מ"ו). יש שפירשו באופנים אחרים. עכ"פ, חזינו מהכא תקפו של המנהג שהחזן מברך כל ברכות השחר בבית הכנסת.

אמנם, בקהילות רבות באושטרייך (למשל: **בשבע קהילות**) המשיכו לנהוג לברך קודם פרשת התמיד כמנהג הישן והקדום. כן הוא גם מנהג קהילתנו. כפי הנראה, בקהילות ליטא התקבל המנהג המובא ברמ"א לברך ברכות התורה אחר ברכת אשר יצר. גם בליטא נשמע קול הדורש לנהוג כמנהג הישן לברך קודם פרשת התמיד. **הגר"א** בביאורו כתב על דברי הרמ"א (בסי' מו) אבל ראיתי בכל הספרים קדמונים ואחרונים שהנוסחא מימי אבותינו אשר סדרו לנו הברכות לברך אחר כל הברכות קודם פ' התמיד ... וכ"כ כל הפוסקים... והרא"ש בפ"א סי' י"ג ומי שהשכים כו' כשקורא פ' קרבנות כו'*. על דיוק הגר"א בדברי הרא"ש, על מנהג **תלמידי רש"י**, התייחסות לכך בין הפוסקים, ועוד, אאריך בעז"ה בעלונים הבאים.

* כאן המקום לציין תופעה המצויה בזמננו: רבים מאלה שענייני 'מסורת' ומנהג' לא תופסים אצלם מקום מכובד דיו מאמצים לעצמם - באופן חלקי- את מנהגי הגר"א, כולל מנהגים שנהגו לעצמו בלבד ולא הנהיגם אפילו בקלוז' שלו. (על הסיבה שבתרו דווקא במנהגי הגר"א יש להאריך במקום אחר). משום מה, בדרך כלל המנהגים שהם מחליטים לא לנהוג בהם כהגר"א, אלו דווקא מנהגים ישנים אותם ניסה הגר"א להחזיר ולנהוג כפי המנהג הישן.

*****

ביהכ"נ דק"ק עדת יראים- אושטרייך- מודיעין עילית

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567

דבר בעתו

בירור מנהגים הנהוגים בזמנים שונים

מנהגי הספירה

רבים המתקשים להבין מתי תקנו את מנהגי האבלות בספירת העמר. הרי האבלות נקבעה זמן רב מאד אחר פטירתם של תלמידי ר"ע.
בשבתות הספירה מנגנים **לכה דודי** בנגון עצב.
על פיוטי שבתות הספירה כתבתי בעלון הקודם.

לגבי מנהגי אבלות בספירת העמר, נראה שמנהג הישן היה לנהוג מנהגי אבלות מר"ח אייר עד ערב חג השבועות.
ממקורות רבים מוכח כי עיקר האבלות היא על פרעות וגזרות שארעו בקהילות באשכנז ומחוצה לה בתקופה זו. והסמיכו את המנהג על פטירת תלמידי ר"ע. לפי זה מתורצת תמיהת

שבת קדש פרשת תזריע מצורע

שבת ראש חדש אייר-שבת שני אחר הפסח

(גם החזן), וכל אחד בתורו קורא משנה אחת וכלם מקשיבים. גם ילדים היודעים כבר לקרא משתתפים בקריאת פרקי אבות. לפעמים דורש אחד מהקהל דרשה קצרה על אחת המשניות. אחר סיום הפרק: קדיש יתום (וא"א יעל ישראל!).

אומרים את פיוטי **שבת ראש חדש**, ומחליפים חלק מהפיוטים בפיוטי שבתות הספירה
פרקי אבות. פרקי אבות פרק שני. לפי מנהגנו, כך סדר אמירת פרקי אבות: אחר קדיש תתקבל של מנחה, יושבים כל הקהל

שבת קדש פרשת אחרי מות-קדושים מרכין למתענים בה"ב-שבת שלישי אחר הפסח

מברכין בה"ב. מברכים את מי שיקבל על עצמו להתענות תענית שני וחמישי ושני. על תעניות בה"ב, ע"י לקמן.
פרקי אבות: פרק ג'.

משבת זו מנגנים **לכה דודי** בנגון שבתות הספירה. וכן מתחילים לומר **אב הרחמים** (הנאמר לפי מנהגנו אומרים רק בשבתות הספירה (שבחדש אייר) ושבתות בין המצרים.

תעניות בה"ב

סליחה (על יום הכיפורים), פרק **סליחות ורחמים חובת היום**, תת פרק **סליחות בסלח לנו**.

על הטעמים לתעניות אלו, אכתוב בעז"ה בעלון של חדש מרחשוון תשפ"ד הבעל"ט.

לפי מנהגנו אומרים את הפיוט **שומר ישראל** בתחנון, רק בתעניות (אגב, כך נהג גם הגר"א). גם בתעניות בה"ב אומרים שומר ישראל בנגון מיוחד (בין בשחרית ובין במנחה).

לפי מנהגנו הישן בכל אשכנז- אומרים סליחות בתעניות בברכת **סלח לנו** בחזרת הש"ץ. כן היה המנהג הישן בכל תפוצות ישראל. מקורות לעניין זה, תמצא בקונטרסי **יום**

פסח שני

שני פסחים, אין מקריבים פסח שני). יתכן שירושלים בבנייה אליה נקבצים רבים שנדחו מפסח ראשון ובאים להקריב פסח שני צריכים גם המקומיים לנהוג בו שמחה, ולא לאמר תחנון בו ביום (ואולי אף ביום למחרת). אם נזכה לכך בעז"ה עד השנה הבאה, נדון בענייני פסח ראשון ופסח שני למעשה.

אומרים תחנון כרגיל לפי כל מנהגי אשכנז ואושרי"ך ובנותיהן. אגב, כך נהג גם מרן **החזון אי"ש**, וכן המנהג כיום בביהכ"נ **לדרמן** בב"ב.

לעת עתה, בעוה"ר לא זכינו עדיין לבניין ביהמ"ק (פסק ההלכה הוא שאם ניתן להם לישראל לבנות בית הבחירה בין

פרשת אמור-שבת רביעי אחר הפסח

פרקי אבות: פרק ד'

בחלק מהסידורים הובאה גאולה **יקוש בעניו** בשבת רביעית. אך גאולה זו שייכת לפרשת בהר, ונאמרת רק בשבת הבאה.

תענית שני בתרא

לרבנן ותלמידיהון). ג. ברוב תפוצות ישראל (כיום) א"א תחנון כלל בו ביום. ד. יש מרבתינו האחרונים שכתבו שאף במנחה שלפניו א"א תחנון (**במנהגים** שלנו לא משמע כן).
השנה תענית בה"ב הוא ערב ל"ג בעמר, ואיכא טעמא רבא לומר תחנון במנחה. נפילת אפים היא חלק עיקרי בתעניות. **בירושלמי** מבואר שאפילו אם קבעו תענית **בראש חדש** (כגון תענית גשמים שנקבעה מתחילה), נופלים על פניהם בו ביום.

יזכור. כבר כתבתי בעלון הקודם, כי בתענית ב' בתרא מזכירים נשמות, במקום מנהג יזכור בו נהגו אבותינו שלא זכו לשבת בארה"ק, ביו"ט ב' של גלויות שאין מקבלים עליו שכן.
לגבי אמירת תחנון בל"ג בעמר גופיה, נחלקו המנהגים: א. בק"ק נהגו לומר תחנון **כרגיל** (אף שנהגו בו קצת שמחה). ב. לפי מנהג רוב קהילות אשכנז אומרים תחנון במנחה (בו ביום!) (וכן מנהגם בט"ו שבט וט"ו באב, אף הם היו ימי שמחה

ל"ג בעמר

טעם השמחה: יום שפסקו תלמידי ר"ע למות. לכן נוהגים לעשות עיקר השמחה היא הסעודה לרבנן ותלמידיהון.
עניין פטירת רשב"י ביום הזה או קשר אחר לרשב"י ביום הזה, לא נזכר כלל לפי המסורת שלנו.

בשחרית ובמנחה: נגונים המיוחדים ליום שא"א בו תחנון. מרבים בו קצת בשמחה. התלמידים לומדים רק חצי יום. אחה"צ עורכים סעודה לתלמידים כפי שנהגו בישיבות באשכנז ובאושרי"ך. בעלי בתים מהקהילה מביאים יין ומשקה לרוב. יוצאים עם התלמידים לשדות

פרשת בהר בחקותי- שבת חמישי אחר הפסח

השלמת הספר. בסיום הספר קורא הציבור כלפי המסיים הַזֶּקֶק וְנִתְחַזֵּק, כלשון המקרא ודקדוקו בשמואל (סוף סדר כד). מחציתו השניה של קדיש שאחר קריאת התורה, בניגון מיוחד מחמת סיום הספר. פרקי אבות. פרק ה'

קריאת התוכחה. לתוכחה קוראים לעלות לתורה בזו הלשון: 'עמוד מי שירצה כמבואר ברמ"א ועוד. וכן היה המנהג הישן בכל קהילות אשכנז. אחד מהקהל עולה לתורה. אחר עלייתו, עושים לו 'מי שברך' בנוסח מיוחד בעבור שעלה לקריאת התוכחה בנוסף ל'מי שברך' הרגיל.

שבת קדש פרשת במדבר

מברכין חדש סיון- שבת לפני שבועות

לפי מנהגנו, מציינים שבת זו בענייני שמחה. יש מרבתינו שכינו שבת זו: **שבת הגדול של שבועות**, וכן הוא במחזור רומא. מנגנים מעט נגוני יו"ט. פיוטים מעניין מתן תורה. 'ישמח משה' בנגון ידוע של 'שבת עשרת הדברים' ושל שבת נחמו. **ברכת החדש**. 'יחדשהו' בנגון 'אקדמות' (מדובר בנגון ארוך בו מנגנים בעיקר את הבתים הראשונים של הפיוט). בשבת זו שונים פרק קנין תורה שהוא ברייתא בלשון משנה.

ברוב קהילות אשכנז נהגו בשבת לפני שבועות מנהגי אבלות, ונקראת 'שווארץ שבת'. אמנם, בקהילות אושטרייך לא נהגו כן. גם בקהילות מסויימות באשכנז, לא התקבל המנהג הזה. למשל בק"ק וורמייזא נהגו לסמל שבת זו באופן חגיגי, ברוב השנים בהן שבת זו היא אחר ראש חדש. אכן, אם חלה שבת זו לפני ר"ח (כמו בשנה זו), נהגו בה מנהגי אבלות.

מכיוון שאין הרבה פנאי בין ראש חדש סיון הבעל"ט עד חג השבועות, נוספו בעלון זה ענייני חג השבועות (אי"ה בעלון של חדש סיון הבעל"ט, נוסף דברים שנאלצנו להשמיט בעלון הנוכחי).

חדש סיון החדש השלישי

ראש חדש סיון ושלשת ימי ההגבלה

מר"ח א"א תחנון. קטעים מסויימים בתפלה מנגנים בנגון מיוחד ליום שא"א בו תחנון. בשלשת ימי ההגבלה מנגנים מעט נגוני חג השבועות.

קדושתא לראש חדש סיון **אחדש ארשת** (או קדושתא אחרת). שאר המנהגים כבכל ראש חדש.

ערב חג השבועות

מקשטים ומעטרים במחרוזות בשלל צבעים מפרחים ריחניים את כל ביהכ"נ וכלי הקדש וספרי התורה וכן את פתחי הבתים.

קישוט בית הכנסת באילנות וירק

מקשטים את בית הכנסת, ומעמידים בו ענפי אילנות סרק. שוטחים בשמים של עשבים ושושנים על רצפת בית הכנסת.

חג השבועות- חג הקציר- יום הבכורים- זמן מתן תורתנו

מערבית. בהשכיבנותוספת המדברת על ענייני עליה לרגל, שתי הלחם, או מצות הבאת בכורים שזמנם מחג השבועות. יה"ר שנוכה לראות במהרה בבניין ביהמק"ד בב"א ובב"ש. **סעודת ליל יו"ט**. סעודה בשרית כבכל ליל יו"ט. אכילת מאכלי חלב נהוגה בחלקה הראשון של סעודת היום (אף שאין איסור לנהוג כן גם בלילה). מזמרים פיוטים מעניין היום.

ערבית ליל יו"ט. בכל קהילות אשכנז ואושטרייך ובנותיהן וברוב תפוצות ישראל לא נהגו בדורות הקודמים להמתין עד הלילה, לא בתפלה ולא בקידוש, אלא קבלו תוספת יו"ט בתפילת ערבית בשעה מוקדמת כבכל שבת ויו"ט (אם לא כשחל במוצש"ק). על חומרתו של השל"ה הקדוש (שאגב, כתב בעצמו שעיקר הקפידא היא על הקידוש שבבית, ובפירוש כתב שמתפללים ערבית מבעוד יום), ועל שיטת החולקים עליו, נרחיב בעז"ה בעלון חדש סיון.

לימוד ליל שבועות

מעט. בסדר זה מלוקטים מתורה נביאים וכתובים משנה ותלמוד, ענייני חג השבועות ומתן תורה וכדומה.

סדר הלימוד: כל אחד מהנוכחים (גם נערים שעדיין לא הגיעו למצוות), קורא בתורו בקול רם קטע, ושאר בני החבורה מקשיבים או קוראים עמו בלחש. כל חלק נקרא בנגון הראוי לו; טעמי מקרא, טעמי נביאים, נגינת ג' מגילות (ברוב הכתובים). תהלים, איוב ומשלי- בנגון תהלים. מזמורי התהלים עצמם באמירת סירוגין. פסוקי איכה בלחש. פסוקי מגילת אסתר בניגונה. משניות – בניגון לימוד תורה שבעל פה. אחר הלימוד המשותף, לומד כל אחד מה שלבו חפץ.

על פי תלמידי האר"י ז"ל והמקובלים הנהיגו בכל הקהילות לימוד משותף של 'תיקון ליל שבועות'. מבואר ב**זוהר הקדוש** שיש לחרוז מתורה ומנביאים לכתובים. בתיקון הנהוג כיום, יש מכל פרשיות התורה, ומכל ספרי נביאים וכתובים. ואחר כך מכל המשניות (תוספת מאוחרת, ולא כולם נהגו בה). כמובן שאין עושין כן אלא מי שאינו חושש שמחמת זה יתבטל ביום ממצוות מסויימות (קר"ש ותפילה, שמחת יו"ט, וכד').

סדר לימוד קצר

כיוון שסדר תיקון ליל שבועות הנפוץ, הוא ארוך מאוד ונמשך כמעט עד אור הבקר, ואצל רבים יגרום להם סדר כזה ביטול שמחת יום טוב למחרת, יש שהציעו (וכן מנהג קהלתנו) את הסדר שנהג המקובל הר"ר **שלמה הלוי אלקבץ** והוסיפו עליו

הכנסת התינוקות ללמוד תורה

התפלה מביאים הורים את ילדיהם העתידיים להתחיל בלימוד כ"ב אותיות התורה"ק למעמד זה (לפעמים יחד עם העתיד להיות המלמד שלו).

ב"ה, בשנים האחרונות זכיתי לעורר על עניין זה, ובכמה תלמודי תורה מקיימים את המנהג הזה באופן חלקי בכיתת ילדי הגיל הרך בערב יו"ט של חג השבועות.

מנהג אבותינו שמושיבין התנוקות ללמוד תורה בשבועות. רוב המנהגים הנהוגים בהכנסת הילד ללמוד תורה (עוגת דבש עגולה, ביצה, דבש ע"ג האותיות, הפסוקים, ועוד) מקורם בדברי רבותינו הראשונים שכתבו שעושים כן בחג השבועות. בזמננו, נוהגים רבים לעשות מעמד זה באופן פרטי - וללא קשר ליום מסויים בשנה - עבור הילד אותו מכניסים לתחילת לימוד התורה הקדושה.

בקהילתנו אנו זוכים לקיים את המנהג הקדוש הזה, עליו כתבו רבותינו דברים נפלאים. בכל שנה בחג השבועות לפני תחלת

*****

תפלות היום ושמחת יו"ט

קריאת התורה. שתי עליות נמכרות בפני עצמן: א. העליה שבה הפסוק משה ידבר וגו' פסוק זה נקרא לפי מנהגנו בקול רם מהרגיל ובנגון מיוחד. ב. העליה שבה עשרת הדברות.

הוצאת והכנסת ס"ת בנגוני יו"ט. הספרים מעוטרים בכתרים ממחרוזות פרחים צבעוניים, שהכינו הילדים בערב יו"ט.

מנהג רבותינו הראשונים לתרגם את הקריאה וההפטרה (או חלקים מהן) בשבועות. בפסוקים מסויימים מאריך ומרחיב המתרגם בדרשות ופיוטי תרגום (בעיקר בתרגום הדברות, להן יש גם הרחבה המתארת את מתן תורה). **אקדמות** הוא אחד מפיוטי ה'רשות' למתרגם. אף לאחר שהפסיקו לתרגם נשאר בקהילות רבות המנהג לומר אקדמות אחרי פסוק ראשון. וכן **יצב פתגם** הוא אחד מפיוטי ה'רשות' למתרגם ההפטרה. לעשרת הדברות נגון מיוחד המקובל בקהילותינו מדורי דורות. בין כל דברה ודברה יש נגון מיוחד של הפסקה.

בניה המקדש. בדורנו, יש שהציעו (ויש שנוהגים כן למעשה), וכעין מה שנהגו בק"ק **אוסטראהא**) לחלק את קריאת 'בחדש השלישי' לדי קרואים בלבד, ולקרא לחמישי בספר נוסף: **שבעה שבועות**, שהוא מעניין היום בזמן שביהמ"ק קיים, יהי רצון שנוזכה במהרה לראות בבניינו, ושם נעלה ונראה וכו'.

למתנת יד קובעים יום מיוחד אחרי חג השבועות, ואת **יזכור**, דוחים **לתענית כ' סיון**. והטעם: כתבתי בעלון חדש ניסן.

מוסף. במוסף אומרים **אזהרות** (כגון **אתה הנחלת**) שהם פיוטים בהם נרמזים כל תרי"ג המצוות. המנהג נזכר בסדר **רסע"ג** וכן **בטור**, ובכל ספרי המנהגים. בזמן הגאונים היה נפוץ כל כך המנהג, עד שרסע"ג היה צריך להדגיש כי אינו חיוב כמו מלכותי זכרונות ושופרות בר"ה וסדר העבודה ביו"כ).

לפי מנהגנו מקדמת דנא אומרים את האזהרות בחזרת הש"ץ אחר פסוקי הקרבנות. ונ"ל הטעם ע"פ הירושלמי (ר"ה, פ"ד ה"ח) בכל הקרבנות כתיב חטא, ובעצרת אין כתיב חטא (ר"ל דבעצרת לא כתיב חטאת רק ישעיר עזים אחד לכפר עליכם). אמר להם הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם. ונראה א"כ, דכיון שנלמד זה מפסוקי הקרבנות שלא נזכר בהם חטאת, לכן קבעו אמירת כל התרי"ג מצוות בתפילת מוסף אחר שהזכרנו פסוקים אלה, להראות שקבלנו עלינו עול תורה. לפעמים אומרים פיוט בעניין עליה לרגל (כגון: **טבח יובל שי**), הבאת שתי הלחם, או עניין אחר כיוצ"ב. אחר התפילה אומרים בנגון מזמור מעניין היום (כגון: מזמור **כט הבו לה' בני אלילים**).

סיום התפילה בזמן סביר, כדי לא למנוע משמחת יו"ט.

שחרית. כאמור לעיל, רק בזמן רבותינו האחרונים התחילו לנהוג במנהג 'תיקון (או: לימוד) ליל שבועות', וכמובן שעד אז לא היה שינוי משאר שו"ט. כשהתחילה להתפשט הנהגה זו, נהגו הלומדים להמשיך בלימודם עד עלות השחר, ולהתפלל שחרית בשעה מוקדמת, אפילו קודם הנץ החמה, מפני הטורח (עיי פמ"ג ועוד). בקהילות רבות קיימו בחג השבועות שני מניינים (אחד כשיאור היום, ואחד בשעה הקבועה). בתקופה מאוחרת יותר נחלשו יותר, ורבים התרגלו לישן מספר שעות אחרי הלימוד, ולקום לתפלה בצורה ראויה. מכיון שלרובא דעלמא קשה להתפלל ולקיים כל מצוות היום כראוי לאחר לילה בלי שינה, הנהגנו בקהילתנו את סדר הלימוד הקצר (והעיקרי. וגם הוא כמובן שאינו חובה), המסתיים בשעה סבירה. מי שחפץ, הולך לישון לאחר הלימוד, ותפלת שחרית מתחילה בשעה הקבועה בכל שבת ויו"ט.

באופן כזה התפילה מתנהלת כראוי ליו"ט, בשמחה ובשירה וזמרה, ולא בעייפות. עיי **ברמב"ן** בפרשת אמור (בסוף פרשת המועדות) על עניין התפילה וקרה"ת ביו"ט.

פסוקי דזמרה בנגוני יו"ט. כשמנגן החזן 'ה' בתעצומות עז' - הרומז על התורה הקדושה - מחלקים עשבי בשמים, עליהם ניתן לברך ולהריח אחר תפלת לחש.

בדרך כלל אומרים מערכת יוצר. רוב מערכות היוצר מיוסדות על הפסוקים במשלי (סוף סדר ב') ה' קנני ראשית דרכו עד סוף העניין.

בחזרת הש"ץ: קדושתא. הקדושתאות עוסקות בעיקר בענייני מתן תורה. בקהילתנו נוהגים להוסיף לפחות פיוט אחד מעניין מצוות חג הקציר או מעניין הבאת ביכורים. יה"ר שנוזכה לשוב לקיים מצוות אלו במהרה בימינו.

בכל הקדושתאות של חג השבועות, לפני ה'סילוק' באים שני סדרי פיוטים ארוכים: א. **סדר עולם** (מורכב מפיוטים קצרים), בו מפורט הסדר מבריאת העולם ועד קבלת התורה, מאדם הראשון ונח והאבות הקדושים, עד משה רבנו שנבחר לקבל את התורה. ב. המכונה **סדר ד'פ'ין**, מורכב מפיוטים קצרים, פיוט אחד על כל אחת מעשרת הדברות. הפיוטים נאמרים באמירת סירוגין, חרוז חזן וחרוז קהל. וכן עונים הקהל את תיבות הפסוק מהדברות, בפסקאות שבין פיוט לפיוט.

כל מזמורי ההלל בנגונים נבחרים. פסוקי 'הודו' בנגון 'אקדמות'. פסוקי 'אנא' - וכן סיום ברכת **יהללוך** והקדיש שאחריה - בנגון המיוחד ליום שקוראים בו אחת מג' מגילות.

אחר קדיש תתקבל אומרים שיר של היום בשבוע. אח"כ קוראים **מגילת רות**.

*****

ביהכ"נ דק"ק **עדת יראים-אושטרייך-מודיעין עילית**

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567

סעודת יו"ט. בחג השבועות יום שנתנה בו תורה, מרבים ביותר בסעודה. תחילת הסעודה בזמן סעודה ומתפללים מנחה קטנה כבכל יום. כן נהגו אבותינו בכל הדורות. אחד משני הלחמים ללחם משנה הוא הלחם הנילוש בחלב או בחמאה, ועליו בוצעים (אור זרוע, לקט יושר, רמ"א, ועוד). בהמשך הסעודה, כשעוברים למאכלי בשר, חייבים להביא את הלחם השני שאינו חלבי, וזהו זכר לשתי הלחם. כבכל יו"ט קובעים סעודה על היין. לשמחת יו"ט אין יוצאים ידי חובה בשתיית רביעית, אלא בשיעור המביאו לידי שמחה. מי שאין היין משמחו ורק מצערו, עדיף להמנע משתיית יין, ולא לנסות לחשוב על "פתרון" בנושא. **מאכלי חלב.** אוכלים מאכלי חלב ודבש בתחילת הסעודה. יש שאוכלים אף דגים המטוגנים בחמאה (לקט יושר) (לא הקפידו אבותינו שלא לאכול דגים וחלב ביחד).

עיקר הסעודה. בשר. לאחר אכילת מאכלי החלב, מפנים מהשלחן את הכלים (וכן את המפה העליונה) בהם אכלו מאכלי חלב. מדיחים היטב את הפה משאריות מאכלי חלב, ועוברים למאכלי בשר כבכל יו"ט. בסעודה מזמרים פיוטים מענייני היום, ומעניין מתן תורה. לאחר הסעודה, או בזמן אחר במשך היום מתאספים כל הקהל לשמוח ביחד שמחת יום טוב. ביו"ט לאחר הסעודה, אין מוסרים שיעור בהלכות פסוקות (לפי ששתוי אסור בהוראה). אך לגבי תפילת מנחה, פסקו רבותינו, שביו"ט אף אם הוא שתוי קצת מותר להתפלל.

מנחה. ביו"ט החל בערב ש"ק מקצר החזן בנגון קדיש תתקבל, כדי להודיע לקהל להזדרז לקבל את השבת.

שבת קדש פרשת נשא-אסרו חג שבת אחר שבועות

שחרית. בברכות ק"ש אומרים פיוטים מעניין מתן תורה. 'אהבה' לפרשת נשא **אשר יחדיו** בעניין ברכת כהנים. באסרו חג מרבים בסעודה. אם חל בשבת, מוסיפים דבר בסעודה. גם בבית הכנסת לפני מנחה מגישים כיבוד מיוחד.

פרקי אבות חוזרים ושונים פרק ראשון.

סדר קבלת שבת כבכל השנה, אלא שאם אומרים את 'לכה דודי' של ר"ש אלקבץ, מדלגים את הבית 'התנערי'. אכן בדרך כלל כי אקלע כה"ג אומרים את 'לכה דודי' המובא בסדר **היום** בו נזכר יציאת מצרים, מתן תורה, וכניסה לארץ הקדש. בברכה מעין שבע מוסיף פיוט אחד (כגון: **יום שבת זכור**).

ימים שאחר אסרו חג

למחרת אסרו חג, חוזרים לומר תחנון. וכן היה המנהג בכל קהילות אשכנז ואושטרייך ובנותיהן. כך גם נהג **החזן אי"ש**.

לקרבנות שלמים של חג השבועות יש תשלומים שבעה ימים (עד יום י"ב). אמנם, גם בזמן שביהמ"ק קיים, אין נוהגים יו"ט אלא מי שעולה ומקריב אז קרבן, נוהג אותו היום יו"ט. לכן

המשך מנהגי חדש סיון, וכן מנהג הרב ובני ישיבתו בחדש סיון, בעז"ה בעלון הבא (של חדש סיון)

המצוה ההלכה והמנהג

חג השבועות-זמן מתן תורתנו עבודת חג השבועות, העיקר והטפל

בעז"ה במאמרי על חמשת השלבים בהתפתחות מנהגי החגים (כעת בעריכה) אאריך גם על עניין זה.

למעשה, מכל ענייני חג השבועות, נותר לנו כיום בעיקר עניין מתן תורה. אין מצוה מיוחדת לחג השבועות הקשורה למתן תורה, אך סביב עניין זה סובבים רוב מנהגי החג. יתכן שהעדר מצווה מיוחדת ליום הזה, הוא הטעם לכך שבקרב קהילות ומשפחות רבות ישנה הקפדה מרובה על מנהגים מסויימים הנוהגים ביום הזה. כמובן שמנהגי ישראל, יסודותם בהררי קדש. עם כל זה, צריך לדעת את העיקר והטפל.

המצווה היחידה שנתרה לנו ביום הזה (נוהגת גם בשאר יו"ט), היא מצות שמחת יו"ט. ההלכה כיצד לקיים מצוה זו מבוארת בתלמוד ובפוסקים. בנוסף: בחג השבועות יש סברה להרבות בסעודה יותר משאר יו"ט: יום שקבלו בו תורה. זו ההשלכה ההלכתית היחידה על מצוות היום השייכת לעניין מתן תורה. חלק ממנהגי חג השבועות, שייכים למצות שמחת יו"ט. כעת נעבור לכמה דברים, אותם ניתן להגדיר כ'עניינים', לחלק מאותם עניינים ניתן למצוא רמזים בדברי חז"ל ובמקורות מאוחרים יותר. איני בא ח"ו לזלזל במנהגים ובעניינים אלו, אלא רק לתת את הגדרים הנכונים בקיום אותם דברים.

רוב הדברים כאן, הם תמצית הדברים שבקונטרס **ההכנה לזמן מתן תורתנו (עבודת חג השבועות)** אותו זכיתי לחבר לפני מספר שנים בס"ד.

מספר שמות יש לחג השבועות: חג הקציר, חג השבועות, יום הביכורים. חז"ל כינו אותו גם 'עצרת'. בתפלה אנו אומרים 'זמן מתן תורתנו', אך לא נקרא החג בשם זה. הסברים רבים נאמרו על הקשר בין חג השבועות למתן תורה. אחרי חרבן בית שני כבר כמעט לא היו ליהודים קרקעות בארץ ישראל. מסיבה זו, כבר לא שמו על לב עניין שמחת חג הקציר. פרט נוסף: בזמן שבית המקדש היה קיים, הקריבו את שתי הלחם ואת כבשי העצרת, כך שהיו ליום הזה מצוות מיוחדות בבית המקדש. כיום בעוה"ר עדיין לא נבנה בית המקדש, כך שאין לנו היום כל מצווה מיוחדת ביום הזה. כך יוצא שבעצם, אין לנו כיום את עיקר מצוות ומשמעות היום. ויה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אציין כי אף שעדיין לא זכינו לבניין בית המקדש, אך בס"ד בדורות האחרונים אנו זוכים לראות בשלבים של קבוצ גלויות (ועי' מאמר חז"ל בסנהדרין צח.). כיום ניתן לראות שוב חקלאים שומרי תורה ומצוות המגדלים שדות בארץ ישראל. משמיטה לשמיטה רואים בגידול המבורך של שומרי שביעית. ובאמת, לאחרונה ניתן כבר לראות התעוררות של לומדי תורה המתחילים להכנס לענייני חג הקציר ויום הבכורים.

שמחים עם התורה. ודאי שישנם גם כאלה, אך ללמד את הילדים לחזור על התבטאויות כאלה?

ואם לא שמחים כשצריך לשמוח, מחפשים זמן אחר לשמוח, אלא שבאותו זמן אין חיוב שמחה (לדוגמה: ליל ששי ראשון שאחרי שבועות). נראה שאת תופעה זו ניתן להסביר על פי דברי **ספר החינוך** (מצוה תפ"ח) בטעם מצוות שמחת החג: ... לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון עכ"פ ואל המנוחה ואל השינה. ורצה הקב"ה לזכות אותנו ... וציונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים ... ואז בעתים ההם ציונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו ... עכ"ל.

כללו של דבר: צורת היו"ט היא השמחה המתבטאת בין השאר בסעודה וכדומה. מנהגים נוספים יכולים לפאר ולהוסיף לאווירת היו"ט, אך כמובן שכל זה בתנאי שאינם באים על חשבון המצוות החיוביות. אדם שאינו בטוח שיוכל לקיים כראוי מצות שמחת יו"ט אם לא יישן בלילה, ודאי שאסור לו להשאר ער בלילה. כמובן שהוא הדין גם לגבי מצוות אחרות, כמו למשל: תפילה בעירנות בצורה הראויה, הלל כראוי בשירה ובזמרה, ועוד. כל המצוות והמנהגים שעל סדר התפילה קודמים למנהג זה של לימוד כל הלילה.

לבית יעקב. וודאי שאף הנשים חייבות בשמחת החג. אם יודעים ומקיימים את העיקר, אף הנשים יכולות לשמוח ולהתעלות בשמחת החג. אצל אלה שעשו את לימוד ליל שבועות לעיקר מצוות היום, איני יודע כיצד משתפים את הנשים במצוות היום.

חנוך הקטנים. עניין נוסף שיש לשים לב אליו: השתתפות הילדים בלימוד של ליל שבועות. בקהילות רבות מקיימים מסגרות לימוד לילדים בליל שבועות, והילדים שמחים בכך שמשארים ערים כל הלילה (או רובו של הלילה, עד שיתעייפו או עד שאבא יבין שהילד צריך כבר לישון). חיוב הקטנים במצוות הוא מדין חינוך. כלומר, מוטל עלינו לחנכם למצוות, כדי ששגדלו ידעו מעצמם לקיים כראוי. החינוך הטוב ביותר בנוגע לחג השבועות, הוא להחדיר לילד כמה שיותר את השמחה ביום הזה יותר מכל יו"ט, מטעם שבימים זה נתנה תורה. הילד צריך לראות ולהרגיש כמה אבא שמח בקבלת התורה. אם הילד מקבל את ההרגשה שמצות היום היא ללמוד כל הלילה, מסתבר שזה מה שינסה לעשות, אך בדרך כלל אין לו מכך שמחה. יש לחשוב טוב על הדרכים לגרום לילדים שירגישו היטב את שמחת החג ושלא ירצו לוותר בשום אופן על הסעודה, על הקידוש החלבי בבוקר, או על כל תכנית אחרת במהלך החג. אם הילד רוצה בכל זאת "להרגיש גדול", אפשר ללמוד עמו עד שעה מאוחרת מעט מהשעה בה רגיל לשכב לישון בדרך כלל, ולשבו על מה שלמד עד שעה כזו.

המקובלים שכתבו על המנהג להשאר ערים בלילה, גם הזהירו מאד על בטלה בלילה הזה. חובה להחדיר לילדים שאין כל

נראה שאצל חלק ניכר מכלל ישראל המנהג שתופס מקום עיקרי (ויותר מכך) בחג השבועות, הוא המנהג הנזכר בדברי הזוה"ק כימנהג חסידי קמא"י, והעתיקהו הרבה מרבתינו האחרונים: ללמוד בליל חג השבועות כל הלילה. במשך השנים לא נהג המנהג הזה כנחלת הכלל. גם לא ידוע לנו על אף אחד מרבתינו הראשונים שנהג בפומבי את המנהג הזה. רבתינו האחרונים הזכירו את המנהג כמנהג של חברות קדושות שנתקבצו לשם כך, מאוחר יותר כבר נכתב ש'נהגו רוב הלומדים'. לאט לאט התפשט המנהג הזה, וכיום נראה שרוב כלל ישראל נוהג בו בצורה זו או אחרת."

עניין נוסף: רבים רגילים לצטט את דברי השל"ה הקדוש במסכת שבועות בשם **התולעת יעקב**: ודע כי כמו שבר"ה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשה בני אדם ... כן רצה ביום מתן תורה ... להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ... והעולם נדון ביום זה על התורה שנתנה בו שבטלו עצמם ממנה. עכ"ל. בפשטות משמע כאן שנדונים על ביטול תורה, אך רבים פירשו שבימים זה נידון כל אחד על עליתו בתורה במשך השנה הקרובה. אולי מצאו מקור אחר לעניין יום הדין על התורה."

בדור האחרון אנו עדים לתופעה הקיימת בקהילות (ובעיקר בישיבות) רבות: הופכים את חג השבועות ליום בו לומדים תורה כל היום כמעט ללא הפסקה. כמובן שאינם יכולים לבטל עניין סעודת יו"ט, ולכן הם מקיימים סעודה, אך משתדלים לקצר בה. בשנים האחרונות נתקלתי פעמים רבות בכאלה המתפארים בכך שמקצרים בסעודה ומיד חוזרים לתלמודם. את שיטתם הם בונים על הבנת דברי השל"ה בצורה הנזכרת.

גם אם נצא מנקודת הנחה שזו כוונת השל"ה (או עכ"פ מישהו אחר שכתב זאת), ואכן ביום זה נדון כל יהודי כמה יגדל בתורה. אך האם בדברי השל"ה כתוב גם מה לעשות כדי "לזכות בדין"? מסתבר שאדם שרוצה לזכות בדין צריך לעשות את המוטל עליו ביום זה, דהיינו: לשמוח בשמחת החג ובקבלת התורה כמבואר במקורותינו."

ידוע שבדורות מסוימות מרחיקים ענייני הנאה גשמית ממצוות הדת, ואנשי הדת שלהם מצהירים על ריחוקם מהנאות העולם. אך בתורתנו הקדושה יש בה כמובן מצוות רבות הקשורות גם להנאות גשמיות, ומצוות אלו אינן חשובות ח"ו פחות ממצוות שאין בהן עניין זה.

אדרבה, אנו מצויים לעבוד את הקב"ה גם על ידי אכילה ושתייה. כמובן שלכל זמן ועת, כפי שמובא בספר הכוזרי (מאמר שני, פרק נ') דברי החבר למלך כוזר: ותורת משה לא העבירה אותנו בפרישות אך בדרך השוה ולתת לכלל כח מכחות הנפש והגוף חלקו בצדק ... תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה. תתקרב אל אהיך בכל אחת מהנה. ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האהים משמתך בימי השבתות והמועדים כשתהיה שמחתך בכונה ולב שלם. ... ושיער מה שראוי להם מהמנוחה והתנועה ... ע"ש.

לצערנו, יש הרחוקים מהרגשה זו, ואת חיוב השמחה ביו"ט "מתרגמים" בצורות מסוימות. יש מלמדים את ילדיהם ותלמידיהם לומר "אנחנו שמחים עם התורה". כמה מגוחך לשמוע כזאת מנערים צעירים וילדים שהכל יודעים כמה הם

" יצוין כי מייסדי המנהג וכל מי שהזכיר את המנהג כתבו שהסדר הוא שיש לחרוז מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים (אצל רבים: גם משניות), אח"כ מדרשי חז"ל העוסקים בענייני מתן תורה ושאר ענייני היום. משום מה, רבים מאלה המחשיבים כל כך את המנהג הזה, אינם נוהגים כפי שכתבו מייסדי אותו מנהג (ולפעמים אף מביעים דעתם נגד המנהג הזה, אלא לומדים כל הלילה רק גמרא או דברים הנלמדים במסגרת הלימודים אליה הם משתייכים. לעתים יסבירו כי לימוד תנ"ך במקום גמרא הוא "ביטול תורה באיכות" (על מושג זה - ומכשולות התלויים בו - נדון אי"ה במקום אחר). "

" אגב, המעיין בכל דברי השל"ה במסכת שבועות, ימצא שמדבר הרבה גם על סעודת יו"ט של שבועות וכן על השמחה ביום הזה, וכן עוד כמה עניינים שרבים אינם שמים על לבם (למשל: דברים שכתב על דרך הלימוד).

*****

ביהכ"נ דק"ק **עדת יראים-אושטרייך-מודיעין עילית**

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567

אלא בעיקר סיפורים וכדומה (ואיה הם המעוררים בכל עת על "ביטול תורה באיכות"?).

כמובן שתפילות שחרית ומוסף של חג השבועות צריכות להיות בשמחה ובעירנות מלאה לא פחות מכל יו"ט. בקהילות רבות מזדרזים מאד בתפילה בבוקר, כדי לא להטריח את הצבור שלמדו כל הלילה. בהתאם לאווירת "יום הדין" אותה הזכרתי לעיל, רבים מהממהרים בתפילה לא יכולים לוותר למשל על י"ג מידות בהוצאת ספר תורה. כמה מגוחכת התופעה של אמירת הלל במרוצה וכמעט בלי נגינה, אך אמירת י"ג מידות ביו"ט בזעקה ובהתעוררות עצומה (יצוין כי בקהלתנו אין אומרים י"ג מידות בהוצאת ספר תורה אף לא בר"ה ויו"כ וכ"ש בג' רגלים שהם ימי שמחה. אגב, כך נהג גם הגר"א).

סעודת יו"ט. כנזכר לעיל, בחג השבועות יש להרבות באכילה ושתייה, דווקא בגלל שהוא יום שנתנה בו תורה. גם במה שאמרו חז"ל 'חלקהו חציו לה' וחציו לכם', החידוש הוא 'חציו לה'. צורת היו"ט היא האכילה והשתייה (כמובאר בירושלמי (פרק אלו קשרים). חז"ל למדו אותנו שילא יהא אוכל ושותה כל היום, אלא יקדיש זמן גם לה'. אך ודאי שאין כל טעם לעורר על חציו לה' יותר ממה שיש לעורר על עיקר עניין היום.

על פתרונות לבעיות מסויימות המסתעפות מעניינים אלו, עיין בקונטרסי **ההכנה לזמן מתן תורתנו**. ניתן להשיגו בבית רח' קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567.

טעם להשאר ערים אם אין לומדים. ברגע שהאבא מזהה שהילד כבר אינו מסוגל ללמוד עוד, חובה לשלחו הביתה! במקרים מסויימים כדאי גם לוודא שאכן עשה זאת. הכל מודים כי ענייני בין אדם לחברו לא מתבטלים בלילה הזה ח"ו. רוב ככל הילדים הנשארים ערים בלילה, לא מנצלים את הזמן כראוי, ופעמים רבות משוטטים ברחובות או בחצרות בתי הכנסת ולא חושבים על נשים וילדים הישנים בשעה זו.

חובה לקחת בחשבון כי רוב הילדים, בפרט בגיל צעיר יותר (אף אם מתחילה באמת היתה כוונתם ללמוד כל הלילה), אינם מחזיקים מעמד יותר מכמה שעות בלילה. ילדים הרגילים לישון בכל לילה בשעה 9, בשעה 11 (אולי 12, אך עכ"פ לא יותר משעה אח"כ) מתחילים להתעייף. בשלב מסויים כבר "גמרו להתעייף", ומתחילים לעשות מעשים שאינם רגילים לעשות בזמן שהם מודעים למעשיהם. ללמוד כראוי כבר אינם יכולים, לישון אינם רוצים כי "מה אספר לחברי אחרי החג?". בזמן הרב שנשאר עד התפילה, מחפשים תעסוקה (ולפעמים גם מוצאים), ומסתובבים בחוסר מעש. במעשים מעין אלו אין לילד כל הנאה אמיתית, ילד לא נהנה משעמום!!

גם ילדים שבאמת יכולים לנצל את כל שעות הלילה ללימוד, ושעות השינה בערב החג מספיקות להם כדי לא להפסיד את מצוות היום (כנראה שיש ילדים כאלה באזור גיל 11-12), חובה על הוריהם לפקח על מעשיהם בכל רגע נתון בלילה הזה. אגב, לפי מה שידוע לי, רוב השיעורים לילדים המתקיימים בליל שבועות בשעות הקטנות של הלילה, אינם שיעורים ממש,

מהנעשה והנשמע בקהילתנו

הודאה על העבר:

סיכום חדש ניסן:

ר"ח ניסן: לפני תפלת מנחה התקיימה מסיבת ראש חדש לבני הקהילה. בראש חדש ניסן השלמנו בס"ד שנה תמימה מאז תחילת קיומו של המניין לתפלות מנחה וערבית ביום חול. ב"ה, מאז ועד היום התקיים בכל יום מניין. יעזרנו ה' להגדיל את קהלתנו לשם ולתפארת ולהרבות כבוד שמים. לפני מנחה התקיימה מסיבת ראש חדש לבני הקהילה.

בכל החדש התקיימה ישיבת בין הזמנים **חכמת שלמה**. ברוב ימי החדש התקיימה גם ביום חול תפילת שחרית בשעה: 7:30 (בימי חול המועד התקיימה התפילה בשעה 8:00, ובשבת ויו"ט ב-8:30). כמו כן, במהלך החדש התקיימו שיעורים מעניינים לפני תפלת מנחה בימים ב' וה' ובש"ק. ביום ה', ר"ח ניסן לפני המסיבה, התקיים שיעור בענייני חדש ניסן ופסח.

שב"ק פרשת ויקרא. שבת חמישית: אמרנו את הקדושתא **אסירי פרך** של ר"א **הקליר**, מיועדת לקריאת 'ראה ראיתי'.

החל משבת זו התחלנו לקיים בקהילתנו מסגרת **אבות ובנים** לילדי המתפללים. המסגרת מתקיימת בכל שבת שעה לפני תפלת מנחה.

לפני תפלת מנחה מסר הרה"ג **יצחק גרינברג** שליט"א שיעור בענייני יציאת מצרים. אמרנו **ברכי נפשי ושיר המעלות** בפעם האחרונה בשנה זו.

ביום א' ויקרא: הגיש הרב **י.ב. גוטסמן** שליט"א כיבוד לרגל הולדת בתו בשעטו"מ.

ביום ב': מסר הרה"ג **סיני פרלמוטר** שליט"א שיעור בעניין 'אכילת אפיקומן' ודינים הנלמדים מקרבן פסח, שנזכה להקריבו בב"א.

ביום ה': מסר הרה"ג **שמעון שוסטר** שליט"א שיעור בדיוקים בנוסח הגדה של פסח ובעניין ביעור חמץ.

שב"ק פרשת צו. שבת הגדול. בשחרית אמרנו את הפיוטים של ר' **יוסף טוב עלם**. לפני קריאת התורה התקיימה **הדרשה**, השנה היה עניין המרכזי: העיקר והטפל בסיפור יציאת מצרים בליל הסדר ובימי הפסח. לפני מנחה הקיימו שיעורים נוספים בהלכות פסח.

ביום ב' בשבוע של פסח מסר הרה"ג יעקב פישר שליט"א שיעור בענייני ביעור חמץ והמסתעף.

בערב פסח. אחר התפילה ערך הרב **נפתלי דיין** שליט"א **סיום מסכת נזיר**. הצבור השתתף בסעודת המצוה.

יו"ט א' דפסח. אמרנו מערבית **ליל שמורים**. בתשפ"א אמרנו מערבית של ליל פסח החל במוצש"ק, ובתשפ"ב אמרנו את של ליל פסח החל בשב"ק. בשחרית אמרנו את מערכת היוצר **אפיק רנן** בשלמותה (כולל גם מאורה, אהבה, מי כמכה, וגאולה). לפני מנחה הוגש כיבוד לשמחת יו"ט.

בימי החג התקיימו שיעורים, בכל יום מעניין קריאת אותו יום. **ביו"ט** מסר הרה"ג **יצחק גרינברג** שליט"א שיעור בענייני יצי"מ וקרבת פסח.

ב' דפסח א' דחוקה"מ. במוסף אמרנו את הפיוט **יחובב ינובב** בעניין קצירת וקרבת העמר (מתוך קדושתא ליום ב'). לאחר התפילה הוגש כיבוד ונמסר שיעור בעניין קצירת העמר וקרבת העמר.

שבת שבתוך הפסח. בעש"ק אמרנו את הפיוט 'לכה דודי' המובא **בסדר היום**. מערבית **יושבי קצוות** לשבת שבתוך הפסח. בשחרית אמרנו את מערכת היוצר **אהובין אהבון** בשלמותה (כולל מאורה ואהבה). נמסר שיעור בעניין דיוקים בפסוקים בפרשה המדברים על המועדים.

ד' דפסח ג' דחוקה"מ. לאחר התפילה הוגש כיבוד ונמסר שיעור בעניין דיוקים בפסוקי הפסח בפרשת 'קדש לי כל בכור'.

ה' דפסח ד' דחוקה"מ. היום בו קראנו את הפסוק **שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך**, נבחר לעליה לרגל לשריד בית מקדשנו שיבב"א. חלק מבני הקהילה נסעו בבקר, וחלקם בשעות מאוחרות יותר. השנה בחרנו ביום זה בו קוראים ולא יראו פני ריקם לעריכת ימי שברך' למתנת יד.

ו' דפסח ה' דחוקה"מ. בשחרית אמרנו מערכת יוצר קצרה **ד' דובר צדק מגיד מישרים**. בהלל את פסוקי 'אנא ה' מנגנים בשביעי של פסח וביום שלפניו בנגון עתיק מיוחד. לאחר התפילה מסר הרה"ג **אברהם דולינגר** שליט"א שיעור בעניין פסח שני.

*****

ביהכ"נ דק"ק **עדת יראים-אושטרייך-מודיעין עילית**

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567

שביעי של פסח. אמרנו את המערבית **אור לשביעי של הראב"ן**. אחד הדברים המיוחדים במערבית זו (ובעוד מערביות של הראב"ן), הוא שבחלקי הפיוט שאחרי קריאת שמע, קטעי הקישור לעניית הפסוקים הם ממש חלק מהפיוט וכנוסח הקבע¹, וכך אמרנו את הפיוט בצורה משולבת. בשחרית אמרנו את היוצר, האופן, הזולת, והגאולה הנדפסים במחזורים הנפוצים. אך בחזרת הש"ץ אמרנו את הקדושתא **את השם הנכבד**. דלגנו את הפיוט **כהראיתני נסים**. את הפיוט **ימין ה' רוממה** המדבר על עשר שירות, אמרנו בנגון של הזולת **אי פתרוס**. בין מנחה לערבית התקיימה מסיבת שמחת יו"ט לבני הקהילה.

אסרו חג. לפני מנחה הוגש כיבוד. התקיים שיעור על עשרת השבטים. האמת אודותם (ואודות סיפורים...) על פי מקורותינו האמיתיים (חז"ל). **שב"ק פרשת שמייני. מברכין חדש אייר. שבת ראשון אחר הפסח.** אמרנו את היוצר **ויושע אור ישראל**. אופן **אתה אלהי הרוחות**. זולת **אמנם פסו מעדני**. ברכת החדש ב'נגון הלכה ותוספות.

יום ב' תזריע מצורע. שיעור המשך על עניין עשרת השבטים. **יום ה' הרה"ג יעקב פישר שליט"א** מסר שיעור בליווי תמונות והמחשות בעניין השימוש במקררים (ובעוד כלי חשמל) בשבת. **שב"ק פרשת תזריע מצורע-שבת ראש חדש.** אמרנו יוצר אופן **(לך אלים)** וזולת של שבת ראש חדש, 'אהבה' של שבת שניה אחר הפסח. מכיוון שהתפילה בשבת התחילה בזמן מאוחר מהזמן שתוכן, נאלצנו לדלג על רוב פיוטי הקדושתא בחזרת הש"ץ; את הפיוטים 'מגן ו'מחיה' אמרנו במקומם, אך את ה'משלשי' ועוד קטע קצר מתוך אחד הפיוטים שבהמשך, אמרנו לפני חתימת ברכת קדושת השם. לפני תפלת מנחה הוגש כיבוד לכבוד שבת ראש חדש.

**תפלה על העתיד:
תכניות לחדש אייר הבעל"ט**

אנו מתחילים בס"ד לקיים מסגרת **אבות ובנים**. זמני הפעילות: שעה לפני מנחה של שב"ק. תכניות מגוונות, וכן פרסים, ממתקים, הגרלות, ועוד. **ל"ג בעמר.** כבכל שנה, בעז"ה ב'ל"ג בעמר יתקיימו תכניות מגוונות. פעילות לבנות: בשעות הבקר (כולל ארוחת בקר). **לבחורי הישיבות:** מסיבת ל"ג בעמר בזמן הפסקת הצהריים בישיבות. לילדי הקהילה: יציאה ליער בשעות בין הערבים. ואח"כ מסיבה וארוחה קלה. לכל חברי הקהילה: מסיבת ל"ג בעמר לפני מנחה.

שב"ק פרשת בהר-בחקותי. בשעות אחה"צ יוגש כיבוד קל לרגל סיום חומש ויקרא.

תכניות חדש סיון עד חג השבועות, יפורסמו בעז"ה בעלון של חדש סיון

¹דוגמא: ומלכותו ברצון קבלו עליהם. פיוט ... יען הצדיק צדיק יסוד עולם / משה ובני ישראל לך ענו שירה ואמרו כלם. מי כמכה-פלא פיוט ... זה אלהינו הראי באצבע וזמרו ... זה צור ישענו פנו פה ואמרו יי ימלך לעו. פיוט ... יאמרו נאולי יי לשבחו ולהללו / כי פדה יי את עמו ונאלו: ברוך...מלך צור ישראל. השכיבנו-מעתה ועד עולם. פיוט ... חזקה ואמצהו על דבר כבוד שמך / ופרוס עלינו סבת שלומך: ברוך...פורס. אגב, בברכת השכיבנו, אנו עושים כד בד"כ, כי ברוב פיוטי המערבית חוזר הפייטן על בקשת 'פרוס עלינו וכו'. בתוך הברכה כבר אומרים פעם אחת,

משמרות הכהונה והלויה על פי חשבוננו של הגר"י שווארץ שליט"א. רשימת המשמרות מופיעה גם בלוח/ספר דבר בעתו של הגר"מ גנוט שליט"א

יבנה המקדש		זמני התפילות לחדש אייר							יום חול
שירת הלוויים		משמרות		שוי"ט וימים מיוחדים					מנחה וערבית
מוסף	לזוויים	כהנים	ערבית מוצאי	אבות	מנחה	שחרית	מנחה לפניו		
ביה"ע			7:40	ב	6:15	8:30	6:35	תזריע מצורע-שר"ח	7:00
מי כמכה	ז	ישעיהו	7:45	ג	6:20	8:30	6:20	אחרי מות קדושים	7:05
הבאר	י	מתניהו	7:50	ד	6:25	8:30	6:35	אמור"	7:10
אז ישיר	ו	שמעי	7:55	ה	6:30	8:30	6:40	בהר בחקותי-חזק	7:15
מי כמכה	ל	עזראל	8:00	ק"ת	6:35	8:30	6:45	במדבר-מברכין	7:20
הבאר	ך	חשביהו							

¹ לפני מנחה יוגש כיבוד לכבוד ראש חדש

² זמני תכניות ל"ג בעמר יפורסמו אי"ה כשבוע לפני (עי' במדור "מהנעשה והנשמע בקהילתנו").

³ לפני מנחה יוגש כיבוד לרגל סיום חומש ויקרא.

יבנה המקדש		זמני התפילות לחדש סיון							יום חול
שירת הלוויים		משמרות		שוי"ט וימים מיוחדים					מנחה וערבית
מוסף	לזוויים	כהנים	ערבית מוצאי	אבות	מנחה	שחרית	מנחה לפניו		
ביה"ע			---	---	---	6:40	8:25	7:25	חג השבועות
---	---	---	---	---	---	6:40	8:25	7:25	נשא
אז ישיר	ה	שובאל	8:05	א	6:40	8:25	קב"ש: 7:10	7:25	בהעלותך
מי כמכה	ז	מתניהו	8:10	ב	6:45	8:25	6:55	7:30	שלח
הבאר	י	ירמות	8:15	ג	6:50	8:25	6:55	7:30	קרח-מברכין
אז ישיר	ו	חנניהו	8:15	ד	6:50	8:25	7:00	7:35	

¹ מסיבת ראש חדש לפני מנחה

² לימוד ליל שבועות כשעתיים לאחר סיום תפילת ערבית

³ הכנסת התינוקות ללמוד תורה: בשעה 8:00 (יתכנו שינויים)

⁴ שמחת יו"ט לבני הקהילה. לפני או אחרי תפלת מנחה כפי שיוסכם על ידי הפנ"מ והקהל.

*****

ביהכ"נ דק"ק עדת יראים-אושטרייך-מודיעין עילית

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567

עלון חדשי שעי"י

בית הכנסת

דקהילת קדש עדת יראים

אושטרייך

עלון מס' 5

חדש סיון ה'תשפ"ג

בהדרש השלישי לצאת בני-ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני:

בס"ד

דבר יום ביומו

בירור מנהגים הנהוגים בכל השנה

*****

סדר תפלת שחרית בצבור

ברכות התורה לפני פרשת התמיד (המשך). מקרא משנה ותלמוד

בעלון הקודם הבאנו את מחלוקת הפוסקים האם פסוקים שאינם דרך לימוד טעונים ברכות התורה לפניהם. הנוגע לענייננו הוא: מקום ברכות התורה, אם לפני פרשת התמיד, או להקדימן בין הברכות הראשונות.

הבאנו את דברי הגר"א בביאורו שכתב על דברי הרמ"א: אבל ראיתי בכל הספרים ... שהנוסחא מימי אבותינו אשר סדרו לנו הברכות לברך אחר כל הברכות קודם פרשת התמיד ... וכ"כ כל הפוסקים... והרא"ש בפ"א סי' י"ג ומי שהשכים כו' כשקורא פרשת קרבנות כו'.

נעייני בדברי הרא"ש כדי להבין את דברי הגר"א. ז"ל הרא"ש: מי שהשכים ללמוד קודם שילך לבית הכנסת וברך על התורה. כשקורא פרשת קרבנות בבית הכנסת אינו צריך לחזור ולברך ואע"פ שאותו שקורא בתורה חוזר ומברך ... אע"פ שכבר בירך כל הברכות קודם פרשת קרבנות לא דמי. דאותה ברכה נתקנה על קריאתו בצבור. עכ"ל הרא"ש. מהראיה שהביא מוכח שלא מיירי במי שהשכים קודם אור היום, ובכ"ז בא לשלול צד לברך פעם נוספת. מה ההו"א שיוצרך לברך שוב.

הנה הרשב"א בברכות יא: כתב: ובשם רש"י ז"ל אמרו תלמידינו כשהיה משכים לקרות היה מברך לקרות בתורה וכשהוא הולך לבית הכנסת חוזר ומברך, כמו אותן הימים שלא השכים לקרות, ונותן טעם לדבריו כמו שהקורא בתורה מברך ברכת התורה ..., ואף על גב שכבר בירך קודם בפרשת קרבנות ואיזהו מקומן ורבי ישמעאל, והוא הדין דהכא לא חשיבא ברכה לבטלה. עכ"ל. ע"ש שדוחה שיטה זו. אך עכ"פ, מוכח שמיקומן של ברכות התורה הוא קודם פרשת התמיד, עד כדי שיש שיטה שאף אם ברך קודם, צריך לחזור ולברך. וזו כוונת הגר"א בביאורו. תודה רבה לידידי ר' שמעון שוסטר שליט"א שהעירני על דיוק זה.

דבר העורך
קורא יקר שלום וברכה!

אנו שמחים להגיש לפניכם את העלון החמישי בסדרה. כזכור, העלון הקודם יצא באיחור רב מהרגיל. בס"ד העלון הנוכחי יוצא כעת בתחילת החדש, ואנו מקווים שכך יהיה בעז"ה בכל חדש. רוב ענייני חג השבועות הובאו כבר בעלון הקודם. בעלון זה הוספנו מעט דברים שנשמטו מהעלון הקודם. במדור המצוה החלכה והמנהג, הובא הפעם מאמר קצר בעניין ברכת כהנים.

נשמח לקבל תגובות, הערות, מכתבים ופניות בכל ענייני העלון לכתובת האימייל שלי:
yn0527167567@gmail.com

תרומות (ניתן גם להנעיה שמות לע"נ להעלאת וכדומה) התקבלנה בברכה. ניתן לתרום דרך 'נדרים פלוס' בקופה: בית הכנסת עדת יראים - אושטרייך - מודיעין עילית.

בברכת התורה
יהונתן נוימן
0527167567

מקרא משנה ותלמוד. לפי מנהגנו, מיד לאחר ברכות התורה קוראים: פרשת התמיד (מקרא), פרק איזהו מקומן (משנה), וברייתא דר' ישמעאל שהמדרש כתלמוד. סדר זה מובא בסדר רב עמרם גאון, והביאווה התוספות והטור וכן בשלחן ערוך כתב שקבעו לשנות אחר פרשת התמיד פרק איזהו מקומן וברייתא דר"י. בתקופה מאוחרת נוספו על דברים אלו עוד הוספות שברך כלל לא נאמרו בצבור, אלא רק על ידי יחידים (ניתן למצא זאת למשל בסדרי מעמדות שונים). מאוחר יותר התקבלו בקהילות מסויימות גם בצבור. סדר קצר נוסף של מקרא משנה ותלמוד התקבל בתקופה די קדומה, הוא הסדר הנמצא ברוב הסידורים בזמננו: פסוקי ברכת כהנים, משנה א' דפאה, ותוספת תלמודית על משנה זו. סדר זה לא נהג באשכנז בצבור, וזכור במהרי"ל, שהיה מנהגו לקרא זה כשהשכים ללימודו. סדר זה התקבל גם בקהילות בהן שינו את המנהג והקדימו את ברכות התורה בין הברכות הראשונות. בעלון הבא בעז"ה: מנהגי פסוקי דזמרא בצבור.

לפי מנהג רומאניא ולפי מנהג האיטליאני מוסיפים גם מנביאים ומכתובים וכן מוסיפים עוד משניות וקטע מתלמוד בבבלי. לא ידוע לי מקור הדבר. והנה, בסידורי מנהג ספרד מקדימים את הפסוקים וידבר', דבר אל אהרן וכו'. פסוקים אלו ודאי נחשבים דרך לימוד. אך ברוב סידורי נוסח אשכנז נדפסו רק ג' פסוקי ברכת כהנים 'יברך' יאר', 'ישא'. קצת צ"ע דהרי בפסוקים אלו אין הוראה או לימוד מסויים, ויש צד להחשיבם כפסוקים שאינם דרך לימוד.

דבר בעתו

בירור מנהגים הנהוגים בזמנים שונים

*****

מנהגי וענייני תחלת החדש עד חג השבועות, הובאו בעלון הקודם. בעלון זה, ארחיב בכמה עניינים שלא הרחבתי בעלון הקודם.

חדש סיוון החדש השלישי

ראש חדש סיוון ושלושת ימי ההגבלה

הכף החיים כותב טעם אי אמירת תחנון מר"ח: הימים עניין נוסף: רש"י מפרש: ויחן שם ישראל. כאיש אחד בלבד. בימים אלו, יש מקום לעורר על ענייני בין אדם לחברו. שמר"ח עד החג הם כיו"ט.

ערב חג השבועות

תוספת על מה שהובא בעלון הקודם. בתלמוד מבואר כי גם בהכנת צרכי עונג שבת ויו"ט "מצוה בו יותר מבשלוחו". בספה"ק האריכו לבאר כי בערב חג השבועות יש עניין גדול לטרוח בעצמו בהכנת צרכי הסעודה. ההכנות לחג צריכות להעשות בשמחה, לא פחות מהשמחה בקניית ארבעת המינים לחג הסכות, או בקניית המצות לפסח. עניין זה מחזק - בין השאר - את הקשר של כל בני הבית לחג השבועות.

חג השבועות - חג הקציר - יום הבכורים - זמן מתן תורתנו

ערוך תבשילין. השנה יחול חג השבועות בערב שב"ק. חוץ ממה שמכריזים בבבוקר, בין מנחה לערבית מכריזים: השכח משהו לעשות עירוב תבשילין? מי ששכח, הולך לביתו לערב, וממתיינים עם תפלת ערבית עד שובו (לפי הזמן שנקצב).

ערבית ליל יו"ט. בעלון הקודם כתבתי שלפי מנהגנו - וכן היה המנהג הקדום בכל תפוצות ישראל - אין מאחרים תפלת ערבית וקידוש, אלא מקדימים להתפלל כבכל ליל שוי"ט. רבים מהאחרונים הביאו את דברי השל"ה הקדוש שקבל מרבתי שלא לקדש בליל שבועות עד צאת הכוכבים (הוא עצמו כותב כי סיימן תפילת ערבית לפני הלילה, וכל ההקפדה היא על רק הקידוש שבבית). והטעם: מפני שכשמקדש מבעוד יום מחסר ממקצת מיום מ"ט של הספירה, ונמצא שאינן תמימות. כמובן שאין זה פשט הפסוק. רבים תמהו על דברי השל"ה, לפיהם יוצא שאין תוספת יו"ט בחג השבועות, ואין כל קור לכך שנשתנה חלקו של חג השבועות משאר יו"ט.

לימוד ליל שבועות. בעלון הקודם כתבתי מעט על סדר הלימוד בלילה הזה. לא הבאתי כאן את סדר הלימוד הקצר הנהוג בקהילתנו. רוב הלימוד הוא מענייני חג השבועות ומתן תורה. קריאת שמע. כיוון שהנעורים בלילה אינם קוראים קריאת שמע שעל המיטה, יש להקפיד לקרא לאחר צאת הכוכבים. בין הפרשיות שאנו קוראים בחומש דברים, קורין את פרשיות שמע ווהיה אם שמע. וכשמגיעים בלימוד בצוותא לפרשיות אלו, מכוונים לצאת בהן יד"ח קר"ש (פרשת ויאמר אין חיובה בלילה, ויצאת מצרים בלא"ה מזכירים בפרשיות מסוימות).

תפלות היום ושמחת יו"ט

קריאת התורה. מנהגי קריאת התורה וכן תרגום הקריאה בחג השבועות, ונגון עשרת הדברות, הובאו בעלון הקודם. הספרים מעוטרים בכתרים ממחרוזות פרחים צבעוניים, שהכינו הילדים בערב יו"ט.

נשמט מהעלון הקודם: הפיוט ארכין ה' שמיא לסיני המובא במחזורים רבים, יש אומרים שחובר כתרגום מורחב לפסוק יורד משה, ויש אומרים שהוא הקדמה לתרגום פסוק זה. מנהגי תפלת מוסף והזכרת כל תרי"ג המצוות, בעלון הקודם. סיום תפילת מוסף בזמן סביר, כדי לא למנוע משמחת יו"ט.

סעודת יו"ט. מרבים ביותר בסעודה (יום שנתנה בו תורה). תחילת הסעודה בזמן סעודה. אכילת מאכלי חלב בחלקה הראשון של הסעודה. בוצעים על לחם הנילוש בחמאה או חלב. בהמשך הסעודה, כשעוברים למאכלי בשר (לאחר שמדיחים את הפה כראוי), מביאים את הלחם השני, שאינו חלבי. וזהו זכר לשתי הלחם.

שחרית. בעלון הקודם הבאתי את סדר הפיוטים. אסכם כאן בקצרה: לפי מנהגנו, לאחר סיום הלימוד, כל החפץ בכך, הולך לישון מספר שעות. תפילת שחרית מתקיימת בשעה הרגילה בזמן הקבוע לכל שוי"ט. באופן כזה התפילה מתנהלת כראוי ליו"ט, בשמחה ובשירה וזמרה, ולא בעייפות. על פסוקי דזמרה, חלוקת עשבי בשמים, פיוטי ברכות ק"ש, הקדושתאות, הכל הבתאר בעלון חדש איר.

כל מזמורי ההלל בנגונים נבחרים. פסוקי 'הודו' בנגון 'אקדמות'. פסוקי 'אנא' - וכן סיום ברכת 'הלל' והקדיש שאחריה - בנגון המיוחד ליום שקוראים בו אחת מג' מגילות. מגילת רות. אם אין פנאי לקרא מגילת רות בשחרית, קוראים אותה לפני מנחה (או בזמן אחר במשך היום). יצויין כי מנהג האטאליאני וכן מנהג רומאניא לקרא תמיד במנחה. יתכן שכן היה המנהג הישן, כמבואר במסכת סופרים.

"אצי"ל שכל הקפדתו היא שלא יקדימו מבעוד יום. למקפידים להתפלל תמיד אחר צאה"כ, אין כל עניין לאחר יותר ממנהגם.

*****

ביהכ"נ דק"ק עדת יראים - אושטרייך - מודיעין עילית

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com

עיקר הסעודה: בשר. בלקט יושר כתב שראוי לאכול דווקא בשר צלי. שאר מנהגי הסעודה והשמחה, בעלון הקודם.

שבת קדש פרשת נשא-אסרו חג-שבת אחר שבועות

פרקי אבות: חוזרים ושונים פרק ראשון

מנהגי שבת זו, הובאו בעלון הקודם.

ימים שאחר אסרו חג

איכא טעמא רבא לאמר תחנון ביום א' שאחר שבת 'שלא לקיים דברי האומרים עזרת אחר השבת'

הזכרתי בעלו הקודם כי לפי מנהגנו אומרים תחנון תיכף אחר אסרו חג. העירני ידידי הגר"א ובר שליט"א איש ירושלים, כי לפי המשנה בחגיגה פ"ב מ"ד 'עזרת שחל להיות בערב שבת',

מנהג הרב ובני ישיבתו

בעלון חדש שבט. גם אחרי חג השבועות (עד ט"ו באב) עושים 'חילוקים' אך פחות מחלקו הראשון של הזמן. לאחר חג השבועות רשאי כל בעל בית לעשות אסיפה בביתו ללמוד גפ"ת וחילוקים ופוסקים, ואינו צריך לקבל רשות מראש הישיבה והאב"ד.

בישיבות חוזרים התלמידים על לימודם שלמדו מתחילת זמן קיץ (מנהגים דבי מהר"ם). בשבועות מסתיים חלקו הראשון של זמן קיץ, ועושים סעודות גדולות לתלמידים. על חלוקת כל 'זמן' לג' חלקים, (קיץ: א. עד שבועות, ב. עד ט"ו באב, ג. עד ר"ה. חרף: א. עד חנוכה, ב. עד ט"ו בשבט, ג. עד ר"ח ניסן), עיי

פרשת בהעלותך

את המסעות קוראים בנגון הידוע המקובל מדורי דורות בקהילות רבות (הנגון דומה קצת לנגון שירת הים). פרקי אבות פרק שני.

אומרים 'מאורה' אשר יצר אור וצר מעניין המנורה ונר מערבי: מבנה הפיוט הוא כמו של שני זיתים של שבת חנוכה. בדרך כלל אומרים אותו באותו נגון ידוע.

תענית כ' סיון

לאחר מלחמת העולם השנייה קבעו בכמה קהילות את יום זה כיום תענית על הצרות שארעו בשנות הזעם.

ביום זה חלו פרעות רבות, ונקבע לתענית בהרבה קהילות. בשנת ד' תתקל"א היו פרעות מסעי הצלב השני. ביום זה ארעו פרעות יותר משאר הימים, ונקבע אז לתענית בכמה קהילות. בשנים ת"ח ות"ט ארעו פרעות ביהודי אוקראינה ופולין (אשרי שישלם להם את גמולן שגמלו לנו). נקבעה שוב תענית.

פרשת שלח

פרקי אבות: פרק ג'.

אומרים 'אהבה' שש מאות. עניין הפיוט: הלכות צצית.

פרשת קרח-מברכין חדש תמוז

פרקי אבות: פרק ד'

יחדשהו של חדש תמוז, בנגון נבחר ולא בנגון אבלות. וכן במוסף של ראש חדש, הבקשה 'חדש עלינו וכו' בנגון נבחר.

המיעוזה ההלכה והמנהג

מצות ברכת כהנים

בסידורים רבים נדפסה הבקשה רבש"ע אני שלך המיועדת ליהאי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא, רק בתפלת ג' רגלים, ורבים הביאו בקשה זו בלי הוראה מתי לומר בקשה זו, אלא נראה שבכל יו"ט אומרים הקהל זה בברכת כהנים. מדוע עושים כן רק ביו"ט? התשובה היא פשוטה: בחו"ל נוהגים לברך ברכת כהנים רק ביו"ט, ורק על כך יש "מסורת". במסגרת זו לא אכנס לסוגיית ביטול מצות ברכת כהנים בכל יום. הנהגה שנהוגה כבר מאות שנים והתחילה בתקופה מסויימת בזמן רבותינו הראשונים. טעמים שונים נאמרו על כך (ועל כל טעם הוקשו קושיות), ואכמ"ל. למעשה, כיום ב"ה נוהגים ברוב ככל המקומות בארה"ק לישא כפים בכל יום. כמוכן שאין חשיבות לברכת כהנים של יו"ט, יותר מברכת כהנים של כל ימות השנה. ה"ה גם לגבי אופן הנגון, לא אמור להיות הבדל בין יו"ט לשאר ימות השנה. כמו כן, הבקשה המיועדת למי שחלם חלום, נאמרה בחו"ל בכל יו"ט, כי רק אז יכלו לאמרה (ומסתמא בין רגל אחד לחברו, אין מי שלא חלם

בפרשת נשא אנו קוראים על מצוות ברכת כהנים. במשנה ובתלמוד מבואר שברכת כהנים נאמרת בנעימה, כפי שאכן עושים ברוב תפוצות ישראל. אמנם, מכל ספרי הפוסקים והמנהגים מוכח כי צורת הנגון היא שמנגנים את התיבות עצמן (ולא בין המילים), וכך מנגנים ברוב תפוצות ישראל. האמת היא שדבר כזה אמור להיות פשוט לכל מי שלא מכיר צורה אחרת של נגון. למעשה, בקהילות אשכנז ואושטרייך נהגו בדורות האחרונים (לכל הפחות מזמן הגרש"ר הירש זצ"ל, ומסתמא עוד עשרות שנים קודם) לנגן ברכת כהנים באופן אחר: א. לפני כל תיבה נגון קצר ממש (אולי שניה אחת או שתיים) ואח"כ את התיבה עצמה. ב. תיבת ה' נאמרת בלי נגון (במקורותינו לא משמע כך). ג. לפני תיבות 'וישמר' ו'יחנך' ו'ישלם', מנגנים נגון ארוך, ואח"כ אומרים את התיבה. כיום, בקהילות רבות מנגנים את כל ברכת כהנים בנגון פשוט, ורק לפני תיבת 'שלום' מנגנים נגון ארוך. שני המנהגים נהוגים רק ביו"ט (או רק במוסף של יו"ט). יש כמה טעמים מדוע וכיצד התפשטה צורת הנגון הזו.

על מהות החילוקים, עיי בשל"ה במסכת שבועות ועיי בספר הישיבה הרמה בפירודא .

חלום"). את תפלת 'אני שלך וכו', יש לומר במשך כל ג' הברכות ולא רק בתיבה האחרונה של כל פסוק".
 וכמוכן, ברכת כהנים נאמרת בנגון, ובזמן זה ניתן לומר את הבקשה, לא שמנגנים בשביל שיוכלו לומר את הבקשה. שמעתי על כמה קהילות בהן הכהנים אינם מהמתפללים הקבועים, ולכן עושים ברכת כהנים בצורה זרה ומוזרה: החזן אומר כל תיבה, ומנגן בעצמו (או מסייע לכהנים) נגון שלפני התיבה הבאה, ואז אומרים הכהנים את התיבה. הדבר פשוט שהקהל והחזן אינם שייכים כלל לעניין. צורת ברכת הכהנים היא שהכהנים מברכים בנגון. אם אין הכהנים

" ואכן, יש שהעירו על אמירת הבקשה הזו ביו"ט ב' של גלויות.

" אגב, בפשטות, גם הבקשה **אדיר במרום** שייכת רק למי שחלם חלום.

בקיאים בנגון המקובל במקום, עדיף יותר שינגנו בנגון אותו מכירים.

מנהג קהילתנו: החזן מקרא בנגון, והכהנים אומרים כל תיבה בנגון. מנגנים גם בשם ה'. בכל הכפי"ן וכן בתיבת 'שלוש' מנגנים יותר. אך בין המילים אין מנגנים כלל! בימים מיוחדים מנגנים נגון המיוחד לאותו יום (ואינו ארוך יותר מנגון של יום חול), אך ודאי שמי שמחליט את הנגון, אלו הכהנים בעצמם. אגב, משך ברכת כהנים היא לא יותר מדקה וחצי. וניתן להבין זאת בהתאם לצורת הנגון הנכונה.

מהנעשה והנשמע בקהילתנו

הודאה על העבר. סיכום חדש אייר:

שר"ח אייר: התקיימה מסיבת ראש חדש לפני מנחה של שבת.

שב"ק פרשת אחו"ק שבת שלישית אחר הפסח: אמרנו יוצר אמן דר חזקים. אופן לבעל התפארת. אהבה סגלתי/ מלוכה אזרתיך. זולת & בארץ נפ עבר. ברכנו את המתענים בה"ב.

תעניות בה"ב. גם במנחה של תענית אומרים את הפיוט שומר ישראל. בתענית ב' בתרא לפני מנחה: יזכור (במקום בחג הפסח).

שב"ק פרשת אמור שבת רביעית אחה"פ: יוצר אשיחה בדברי. אופן ידודן ידודן. אהבה סגלתי/ איומה נשאתי. זולת & בארץ נפ עבר.

ל"ג בעמר. בשעות הבקר, התקיימה פעילות לבנות: יציאה לגינות, ארוחת בקר, משחקים, תחרויות ועוד. בזמן הפסקת הצהריים בישיבות: פעילות לבחורי הקהילה. אחה"צ, יצאו ילדי הקהילה לטיול ביער, ואח"כ השתתפו בסעודה קטנה. לפני מנחה, התקיימה מסיבה לכל חברי הקהילה.

בהר בחקותי. אמרנו זולת לשבת הגדול של שבועות' (בפרשת במדבר אמרנו זולת של מחר חדש). אחה"צ התקיימה מסיבה לרגל סיום החומש.

אור לכ' אייר. התקיימה שמחת בר המצוה לבנו של הרב אהרן יעקב שליט"א, הבה"ח אלעזר נ"י.

עש"ק פרשת במדבר. כ"ח אייר. הוגש כיבוד ע"י אחד המתפללים לזכר נסים שנעשו לאבותיו ביום הזה (וכהוראת הגר"י לוושיטיין זצ"ל).

שב"ק פרשת במדבר-מברכין חדש סיון-שבת לפני שבועות. הוספנו מעט נגוני יו"ט בתפלה. זולת למחר חדש.

תפלה על העתיד. תכניות לחדש סיון:

ימים שמר"ח עד החג. בכל יום לפני מנחה יתקיימו אי"ה שיעורים בענייני הפיוטים וכן חזרות על נגוני הפיוטים.

חג השבועות. בערב החג בשעות אחה"צ יצאו ילדי הקהילה לקטוף פרחים וירק לקשט ולעטר את בית הכנסת.

בליל החג כשעתיים לאחר סיום תפילת ערבית יתקיים סדר הלימוד בצוותא. לפני תפלת שחרית (בערך בשעה 8:00) יתקיים מעמד הכנסת התינוקות ללמוד תורה. הרב זישא אהרן קארפ שליט"א יכניס את בנו. בשעות אחה"צ יתקיים אי"ה שמחת יו"ט לכל בני הקהילה.

שבת קדש פרשת נשא-אסרו חג. יוגש כיבוד לפני מנחה לכבוד אסרו חג.

כ' סיון. נקבע כי ביום זה יערך 'יזכור' במקום בחג השבועות.

פרשת שלח. באחד מימי השבוע, יתקיים אי"ה שיעור בענייני מצות צצית ומצות התכלת.

***

יבנה המקדש		זמני התפילות לחדש סיון							יום חול	
שירת הלויים	משמרות	שוי"ט וימים מיוחדים					מנחה לפני			
		ערבית מוצאי	אבות	מנחה	שחרית	מנחה לפני				
ביה"ע	מוסף	לזויים	כהנים	ערבית מוצאי	אבות	מנחה	שחרית	מנחה לפני	חג השבועות	7: 25
---	--	---	---	---	--	6:40	8:25	6:50		
אז ישיר	ה	שובאל	חפה	8:05	א	6:40	8:25	קב"ש 7:10	נשא	7: 25
מי כמכה	ז	מתתיהו	ישבאב	8:10	ב	6:45	8:25	6:55	בהעלותך	7: 30
הבאר	י	ירמות	בלגה	8:15	ג	6:50	8:25	6:55	שלח	7: 30
אז ישיר	ו	חנניהו	אמר	8:15	ד	6:50	8:25	7:00	קרח-מברכין	7: 35

יבנה המקדש		זמני התפילות לחדש תמוז							יום חול	
שירת הלויים	משמרות	שוי"ט וימים מיוחדים					מנחה לפני			
		ערבית מוצאי	אבות	מנחה	שחרית	מנחה לפני				
ביה"ע	מוסף	לזויים	כהנים	ערבית מוצאי	אבות <td>מנחה</td> <td>שחרית</td> <td>מנחה לפני</td> <td>חקת</td> <td>7: 35</td>	מנחה	שחרית	מנחה לפני	חקת	7: 35
מי כמכה	ל	שבקשה	חזיר	8:15	ה	6:50	8:30	7:00	בלק	7: 35
הבאר	ך	חנני	הפצץ	8:15	ק"ת	6:50	8:30	7:00	י"ז בתמוז (אם עדיין לא נזכה)	---
---	---	---	---	סמוך	---	7:10	8:30	7:00	פנחס	7: 35
אז ישיר	ה	מלותי	פתחיה	8:15	א	6:50	8:30	7:00	מטו"מ-מברכין	7: 35
מי כמכה	ז	אליתה	יחזקאל	8:15	ב	6:50	8:30	7:00		

בהודעה נפרדת.

ביהכ"נ דק"ק עדת יראים-אושטרייך-מודיעין עילית

נתיבות המשפט 111 ב' (כניסה דרך השביל שעל יד הסמינר). הנהלת הקהילה: 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com